

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om medling i tvistemål och stadfästelse av förlikning i allmänna domstolar samt till lagar om ändring av 17 kap. 23 § i rättegångsbalken och 11 § i lagen om preskription av skulder

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

Denna proposition innehåller ett förslag till lag om medling i tvistemål och stadfästelse av förlikning i allmänna domstolar. Genom denna lag sätts Europaparlamentets och rådets direktiv om vissa aspekter på medling på privaträttens område i kraft. Denna lag ersätter lagen om medling i tvistemål i allmänna domstolar.

Utöver bestämmelser om medling i tvistemål vid allmänna domstolar ska den nya lagen också innehålla bestämmelser om stadfästelse av en förlikning som uppnåtts vid medling utanför domstol så att den blir verkställbar. Bestämmelserna om stadfästelse av en förlikning som uppnåtts vid medling utanför domstol ska dock endast tillämpas på tvistemål där förlikning är tillåten.

Lagen föreslås däremot inte innehålla några bestämmelser om förfarandet vid medling utanför domstol. Medling utanför domstol ska således även i fortsättningen kunna ske helt formfritt, i enlighet med parternas egna önskemål. För att en förlikning som uppnåtts vid medling utanför domstol ska kunna stadfästas så att den blir verkställbar vid en allmän domstol, ska medlingsförfarandet emellertid uppfylla vissa kriterier som fastställs i lagen. Dessa kriterier överensstämmer med direktivets bestämmelser.

I och med att direktivet sätts i kraft krävs det även vissa ändringar i rättegångsbalkens

bestämmelser om förbud mot avgivande av vittnesmål. Enligt propositionen ska rättegångsbalken utökas med en bestämmelse där det föreskrivs att medlare eller medlars biträden inte vid en tvistemålsrättegång får vittna om vad de i sitt uppdrag har fått veta om den sak medlingen gäller, om inte synnerliga skäl kräver att en sådan person hörs om saken. Parterna i medlingen kan emellertid, om de så önskar, tillåta att medlaren hörs som vittne vid den rättegång som ordnas efter medlingen. Denna bestämmelse ska tillämpas på medlaren vare sig det är fråga om medling i domstol eller medling utanför domstol, i det sist nämnda fallet dock under förutsättning att det avtal som uppnåtts vid medlingen kan stadfästas så att det blir verkställbart.

Dessutom ska lagen om preskription av skulder ändras så att preskriptionen av en skuld avbryts då fordran tas till behandling vid ett sådant medlingsförfarande som innebär att den förlikning som uppkommit vid medlingen kan stadfästas så att den blir verkställbar. Preskriptionen avbryts när det fattas beslut eller ingås avtal om att medling ska inledas i fråga om fordran. Preskriptionen anses ha avbrutits den dag då ärendets behandling vid medlingen avslutades.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 21 maj 2011.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	4
1 DIREKTIVET OM VISSA ASPEKTER PÅ MEDLING PÅ PRIVATRÄTTENS OMRÅDE	4
1.1 Allmänt.....	4
1.2 Direktivets innehåll	4
2 NULÄGE	8
2.1 Medling som regleras i lag.....	8
Främjande av förlikning vid rättegång	8
Medling i domstol	8
Medling i familjefrågor	9
Medling vid brott och i vissa tvister.....	10
2.2 Övriga medlingsförfaranden	11
2.3 Lagstiftning med anknytning till medlingsdirektivet.....	12
Förbud mot avgivande av vittnesmål vid en rättegång.....	12
Lagstiftning som gäller preskription	12
Stadfästelse av förlikning i domstol	13
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN.....	13
3.1 Allmänt.....	13
3.2 De viktigaste förslagen.....	14
Lagens tillämpningsområde.....	14
Medling i domstol	15
Stadfästelse av en förlikning som uppnåtts i medling utanför domstol.....	17
Förbud mot avgivande av vittnesmål	19
Avbrytande av preskription	19
3.3 Bestämmelser i direktivet som inte kräver lagändringar.....	20
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	20
Medling i domstol	20
Stadfästelse av en förlikning så att den blir verkställbar	21
Övriga ändringsförslag	22
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	22
DETALJMOTIVERING	25
1 LAGFÖRSLAG	25
1.1 Lagen om medling i tvistemål och stadfästelse av förlikning i allmänna domstolar	25
1 kap. Allmänna bestämmelser.....	25
2 kap. Medling i domstol	25
3 kap. Stadfästelse av en förlikning som uppnåtts vid medling utanför domstol så att den blir verkställbar	27
4 kap. Gemensamma bestämmelser	32
1.2 Rättegångsbalken	33
17 kap. Om bevisning	33
1.3 Lagen om preskription av skulder.....	34
2 NÄRMARE BESTÄMMELSER.....	34
3 IKRAFTTRÄDANDE	34
4 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN OCH LAGSTIFTNINGSORDNING	34

LAGFÖRSLAG	36
Lag om medling i tvistemål och stadfästelse av förlikning i allmänna domstolar ..	36
Lag om ändring av 17 kap. 23 § i rättegångsbalken	42
Lag om ändring av 11 § i lagen om preskription av skulder	43
BILAGA	44
PARALLELLTEXT	44
Lag om ändring av 17 kap. 23 § i rättegångsbalken	44
Lag om ändring av 11 § i lagen om preskription av skulder	45
BILAGA	47
FÖRORDNINGSUTKAST	47
Statsrådets förordning om ändring av förordningen om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer	47

ALLMÄN MOTIVERING

1 Direktivet om vissa aspekter på medling på privaträttens område

1.1 Allmänt

Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/52/EG om vissa aspekter på medling på privaträttens område (nedan *medlingsdirektivet* eller *direktivet*) utfärdades den 21 maj 2008. Direktivet ska i sin helhet sättas i kraft i Europeiska unionens medlemsstater senast den 21 maj 2011.

Syftet med medlingsdirektivet är att förbättra tillgången till olika tvistlösningsförfaranden vid gränsöverskridande tvister genom att uppmuntra användningen av medling i medlemsstaterna. Målet är att trygga ett väl avvägt förhållande mellan medling och sedvanlig rättegång i tvistemål. I direktivet fastställs gemensamma minimikriterier för alla medlemsstater angående vissa frågor som berör medling.

Direktivet innehåller däremot inte några bestämmelser om själva medlingsförfarandet eller om hur medlare utses eller bemyndigas för sitt uppdrag. I direktivet strävar man till denna del efter att främja självregleringen inom branschen.

1.2 Direktivets innehåll

I artikel 1 i direktivet definieras direktivets syfte och tillämpningsområde. Syftet med direktivet är enligt punkt 1 i artikeln att förbättra tillgången till alternativ tvistlösnings och att främja uppgörelser i godo genom att uppmuntra användningen av medling och genom att säkra ett väl avvägt samspel mellan medling och domstolsförfaranden i medlemsstaterna.

I punkt 2 definieras direktivets materiella tillämpningsområde. Enligt denna bestämmelse ska direktivet tillämpas på gränsöverskridande tvister på privaträttens område. Direktivet ska alltså inte tillämpas på medling i brottmål. Direktivet ska inte heller tillämpas på sådana privaträttsliga ärenden som parterna enligt den tillämpliga lagstiftningen inte

får avtala om utan en myndighets medverkan. Direktivet ska således inte tillämpas på indispositiva tvistemål. I Finland ska direktivet t.ex. inte tillämpas på ärenden som berör fastställande eller upphävande av faderskap. Vissa delar av direktivet ska inte heller tillämpas på ärenden som berör vårdnad om barn och umgängesrätt eller på vissa förmyndarskapsärenden.

I punkt 2 uppräknas även ett antal undantag från direktivets allmänna tillämpningsområde. Direktivet ska t.ex. inte tillämpas på skattefrågor, tullfrågor eller förvaltningsrättsliga frågor.

Direktivet tillämpas inte heller i förhållande till Danmark.

I artiklarna 2—3 definieras direktivets tillämpningsområde och de begrepp som används i direktivet. I artikel 2 definieras en gränsöverskridande tvist. I likhet med bl.a. förordningen om ett europeiskt betalningsföreläggande (Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1896/2006 om införande av ett europeiskt betalningsföreläggande) och förordningen om småmålsförfarandet (Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 861/2007 om inrättande av ett europeiskt småmålsförfarande) ska medlingsdirektivet endast tillämpas på gränsöverskridande tvister. Denna gränsdragning grundar sig på fördraget om Europeiska unionens funktions sätt, som möjliggör rättsligt samarbete i privaträttsliga frågor bara då frågorna har gränsöverskridande följder.

I direktivet avses med en gränsöverskridande tvist en sådan tvist där minst två av parterna har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort i olika medlemsstater. Begreppet hemvist fastställs i enlighet med artiklarna 59 och 60 i Bryssel I-förordningen (Rådets förordning (EG) nr 44/2001 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område).

Frågan om huruvida en tvist är gränsöverskridande bestäms enligt den tidpunkt då

- parterna enas om att använda medling efter det att en tvist har uppstått,
- en domstol beslutar att medling ska inledas,

- en skyldighet att använda medling uppkommer enligt nationell lagstiftning, eller
- en domstol har uppmanat parterna att använda medling eller att delta i ett informationsmöte om användning av medling.

I artikel 5 konstateras det att den domstol där talan har väckts får uppmana parterna att använda medling för att lösa tvisten eller uppmana dem att delta i ett informationsmöte om medling, förutsatt att sådana möten ordnas och är lättillgängliga. Då domstolen ger parterna en sådan uppmaning kan frågan om huruvida den aktuella tvisten är en sådan gränsöverskridande tvist som avses i direktivet även avgöras enligt den tidpunkt vid vilken domstolen gav parterna uppmaningen.

I Finlands lagstiftning finns inga föreskrifter om ett sådant förfarande där domstolen kunde förplikta parterna att anlita en utomstående medlare i ett anhängigt ärende.

I artikel 3 i definieras vad som avses med ”medling” och ”medlare” i direktivet.

Direktivets definition av medling ger mycket stort rum för prövning. Med medling avses ett strukturerat förfarande genom vilket två eller flera parter i en tvist på egen hand frivilligt försöker nå en överenskommelse om lösning av tvisten med hjälp av en medlare. Parterna ansvarar själva för förfarandet. Parterna får organisera förfarandet som de vill och avsluta det när som helst (se skäl 13 i ingressen). Medling kan inledas på initiativ av parterna eller föreslås eller förordnas av en domstol eller föreskrivas i en medlemsstats lagstiftning.

Medlingsbegreppet omfattar också medling som utförs av en sådan domare som inte ansvarar för en eventuell rättegång som berör tvisten. I Finland hör därmed sådan medling som avses i lagen om medling i tvistemål i allmänna domstolar (663/29005) till direktivets tillämpningsområde.

Medlingsdirektivet tillämpas däremot inte på en domares försök att lösa en tvist inom ramen för en rättegång. I Finland ska direktivets bestämmelser inte tillämpas på förlikningar som uppnås enligt det förfarande som avses i 5 kap. 26 § i rättegångsbalken. Enligt skäl 11 i direktivets ingress ska direktivet inte heller tillämpas på förfaranden för konsumentklagomål, skiljeförfaranden, expertbedömningar eller förfaranden som hanteras

av personer eller organ som utfärdar rekommendationer om lösningen av en tvist, oavsett om dessa är juridiskt bindande eller inte. I Finland hör t.ex. förfarandet vid konsumentklagonämnden inte till direktivets tillämpningsområde.

Med en medlare avses i direktivet en tredje person som ombes utföra medlingen på ett effektivt, opartiskt och kompetent sätt, oavsett dennes benämning eller yrke i den berörda medlemsstaten och oavsett på vilket sätt denne har utsetts eller ombetts att utföra medlingen.

Såsom ovan konstateras ska medlingsförfarandet vara strukturerat. I övrigt har själva medlingen emellertid inte reglerats i direktivet. I artikel 4 i direktivet föreskrivs det dock att medlemsstaterna för att trygga medlingstjänsternas kvalitet ska uppmuntra medlare och organisationer som erbjuder medlingstjänster att vidta självregleringsåtgärder samt främja grundutbildning och fortbildning för medlare.

Enligt artikel 5 får den domstol där talan har väckts vid behov uppmana parterna att använda medling för att lösa tvisten samt att delta i ett informationsmöte om användning av medling, ifall sådana möten ordnas i den berörda medlemsstaten. Enligt artikeln påverkar direktivet inte tillämpningen av sådan nationell lagstiftning enligt vilken medling är obligatorisk eller förenad med olika fördelar eller sanktioner, oavsett om detta gäller före eller efter det att ett domstolsförfarande har inletts, under förutsättning att sådan lagstiftning inte hindrar parterna från att utöva sin rätt till domstolsprövning.

I artikel 6 i direktivet finns föreskrifter om medlingsöverenskommelsernas verkställbarhet. Enligt denna artikel ska medlemsstaterna säkerställa att det är möjligt för parterna att begära att innehållet i en skriftlig medlingsöverenskommelse görs verkställbart. Med de andra parternas uttryckliga medgivande ska också en av parterna kunna begära att överenskommelsen görs verkställbar.

Syftet med denna bestämmelse är att säkerställa att medlingen är ett lika gott alternativ som en rättegång när det gäller att erhålla en verkställbar utsökningsgrund. Detta är inte fallet om det är frivilligt att iakttä de överenskommelser som nås genom medlingen.

Samtidigt bygger medlingsförfarandet emellertid på frivillighet från parternas sida. För att en medlingsöverenskommelse ska kunna göras verkställbar krävs därför samtycke av alla parter.

Det ska vara möjligt att avslå en begäran om att en medlingsöverenskommelse ska göras verkställbar endast om överenskommelsen strider mot lagstiftningen i den medlemsstat där begäran görs – inklusive den internationella privaträtten – eller lagstiftningen i denna medlemsstat inte möjliggör verkställighet av överenskommelsen.

Man kan säga att syftet med medlingen är att avgöra en konflikt mellan parterna på ett sådant sätt att ändamålsenlighetsaspekter och parternas intressen ges större vikt än att avgörandet grundar sig på lagen. Det faktum att en begäran om stadfästelse av en förlikning kan avslås i den situation där förlikningen strider mot medlemsstatens lagstiftning innebär nämligen inte att en förlikningsöverenskommelse i materiellt avseende måste överensstämma med lagen för att den ska kunna stadfästas.

I 20 kap. 3 § i rättegångsbalken finns föreskrifter om kriterierna för att en förlikning som uppnåtts under rättegången ska betraktas som godtagbar. Enligt denna paragraf får en förlikning inte stadfästas om den strider mot lag eller är uppenbart oskäligen eller om den kränker en utomståendes rätt. Sådana föreskrifter i en förlikning som är förbjudna på grund av att de strider mot lag är t.ex. föreskrifter som förpliktar till ett agerande som är förbjudet i lag eller som ålägger någon att avhålla sig från ett agerande som påbjuds i lag. En förlikning som inte kan stadfästas med stöd av 20 kap. 3 § i rättegångsbalken på grund av att den är lagstridig kan troligtvis inte heller stadfästas med stöd av artikel 6.1 i medlingsdirektivet.

I artikel 6.2 i direktivet finns föreskrifter om stadfästelseförfarandet. Enligt dessa föreskrifter får innehållet i överenskommelsen göras verkställbart av en domstol eller annan behörig myndighet genom en dom eller ett beslut eller en officiell handling. Medlemsstaterna har således getts rum för prövning när det gäller att fatta beslut om den behöriga myndigheten, det förfarande genom vilket

förlikningen stadfästas samt stadfästelsebeslutets form.

Enligt artikel 6.3 ska medlemsstaterna underrätta kommissionen om vilka domstolar eller andra myndigheter som är behöriga att ta emot en begäran om stadfästelse av en överenskommelse. Enligt artikel 10 i direktivet ska kommissionen på lämpligt sätt göra denna information allmänt tillgänglig.

I artikel 6.4 konstateras det att artikeln inte innehåller några föreskrifter om hur en överenskommelse som har gjorts verkställbar i en medlemsstat ska erkännas och verkställas i en annan medlemsstat. På erkännandet och verkställigheten av en medlingsöverenskommelse som gjorts verkställbar tillämpas den gemenslagslagstiftning eller nationella lagstiftning som gäller överenskommelsen (se skäl 20 i ingressen). Föreskrifter om erkännande och verkställighet av en överenskommelse i en annan medlemsstat finns t.ex. i rådets förordning (EG) nr 44/2001 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (Bryssel I-förordningen) och i rådets förordning (EG) nr 2201/2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar (Bryssel II a-förordningen) samt i rådets förordning (EG) nr 4/2009 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet (förordningen om underhållsskyldighet).

I Bryssel I-förordningen finns en bestämmelse som gäller verkställighet av en förlikning som har ingåtts inför domstol (artikel 58). Denna bestämmelse gäller emellertid endast förlikningar som har ingåtts under en rättegång. Detta innebär i praktiken att sådana förlikningar som kan verkställas i en annan medlemsstat med stöd av Bryssel I-förordningen inte hör till medlingsdirektivets tillämpningsområde. Det kan dock kanske vara möjligt att kringgå denna begränsning genom att stadfästa förlikningar betecknas som officiella handlingar. Officiella handlingar kan nämligen verkställas i en annan medlemsstat med stöd av artikel 57 i Bryssel I-förordningen.

I artikel 46 i Bryssel II a-förordningen finns en bestämmelse som gäller överens-

kommelser mellan parter. Enligt denna artikel ska sådana överenskommelser mellan parter som hör till förordningens tillämpningsområde erkännas och förklaras verkställbara under samma förutsättningar som domar. Denna bestämmelse kan således tillämpas på överenskommelser som hör till förordningens tillämpningsområde och som har stadfästas så att de blivit verkställbara med stöd av föreskrifterna i direktivet. I artikel 48 i förordningen om underhållsskyldighet finns också en bestämmelse som gäller förlikning. Enligt denna bestämmelse ska förlikningar som omfattas av förordningens tillämpningsområde och som är verkställbara i ursprungsmedlemsstaten erkännas och vara verkställbara i en annan medlemsstat.

Direktivet innehåller inga föreskrifter om erkännande eller verkställighet av en stadfäst överenskommelse i en annan medlemsstat. För att en överenskommelse som har stadfästas så att den blivit verkställbar i en medlemsstat ska kunna verkställas i en annan medlemsstat krävs det att överenskommelsen stadfästas så att den blir verkställbar enligt det förfarande som föreskrivs för detta i den stat där den ska verkställas.

Artikel 7.1 i direktivet innehåller föreskrifter om begränsning av skyldigheten att avge vittnesmål. I artikeln konstateras det att medlingen till sin karaktär är konfidentiell. För att medlingens konfidentiella karaktär ska respekteras ska medlemsstaterna säkerställa att varken medlarna eller de som är involverade i medlingsprocessen, t.ex. medlarnas biträden, sakkunniga eller den assisterande personalen, åläggs att i domstolsförfaranden som gäller privaträttsliga frågor eller skiljedomsförfaranden lämna vittnesmål om information som kommit fram i samband med medlingsförfarandet. Skyldigheten att föreskriva förbud mot avgivande av vittnesmål gäller dock inte i fråga om brottmålsrättegångar. Enligt denna artikel ska parterna i medlingen emellertid ha rätt att avtala om att de bestämmer om förbud mot avgivande av vittnesmål som är avsedda att trygga medlingens konfidentiella karaktär inte ska tillämpas på deras ärende.

I leden a och b i artikel 7.1 finns föreskrifter om vissa undantagsfall. Medlaren eller någon annan person som är involverad i

medlingsprocessen ska inte vara bunden av förbudet mot att avge vittnesmål när det är nödvändigt att röja sådana omständigheter som kommit fram vid medlingen av tvingande hänsyn till allmänintresset i den berörda medlemsstaten, särskilt när detta behövs för att tillvarata barns bästa eller förhindra fysisk eller psykisk skada på en person. Dessutom är det tillåtet att röja innehållet i en överenskommelse som uppnåtts genom medling när det är nödvändigt för att överenskommelsen ska kunna genomföras eller verkställas.

Enligt artikel 7.2 är föreskrifterna om förbud mot avgivande av vittnesmål i punkt 1 i artikeln minimiföreskrifter, vilket innebär att medlemsstaterna får föreskriva striktare åtgärder för att trygga medlingens konfidentiella karaktär. Syftet med denna bestämmelse är bl.a. att göra det möjligt för medlemsstaterna att utfärda bestämmelser där parterna förbjuds att senare åberopa sådana uppgifter som kommit fram under medlingen.

I artikel 8 i direktivet föreskrivs det att medlingsprocessen avbryter preskriptionen. Enligt punkt 1 i artikeln ska medlemsstaterna säkerställa att parter som väljer medling inte hindras från att senare inleda rättsliga förfaranden eller skiljeförfaranden i fråga om tvisten till följd av att talefristerna eller preskriptionstiderna löpt ut under medlingsprocessen.

Enligt artikel 8.2 ska punkt 1 i artikeln emellertid inte påverka tillämpningen av bestämmelser om talefrister och preskriptionstider i de internationella avtal i vilka medlemsstaterna är parter. Sådana avtal som ratificerats av ett stort antal länder finns t.ex. inom transporträttens område. Till dessa avtal hör t.ex. den i Montreal den 28 maj 1999 upprättade konventionen om vissa enhetliga regler för internationella lufttransporter och den i Genève den 19 maj 1956 avslutade konventionen om fraktavtalet vid internationell godsbefordran på väg (CMR-avtalet).

Enligt artikel 9 i direktivet ska medlemsstaterna uppmuntra att information om hur man kontaktar medlare och organisationer som erbjuder medlingstjänster finns tillgänglig för allmänheten. Sådan information ska enligt artikeln finnas tillgänglig på internet. Ikraftsättandet av denna bestämmelse kräver inte några lagstiftningsåtgärder.

I artiklarna 10—12 i direktivet finns föreskrifter som gäller kommissionens skyldighet att förmedla information samt föreskrifter om översyn av direktivet och om den tidpunkt vid vilken direktivet ska införlivas i den nationella lagstiftningen. Direktivet ska i sin helhet sättas i kraft i medlemsstaterna senast den 21 maj 2011. De bestämmelser som medlemsstaterna antar på basis av detta direktiv ska innehålla en hänvisning till direktivet eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Texten till de centrala nationella bestämmelser som medlemsstaterna antar på basis av direktivet ska överlämnas till kommissionen.

2 Nuläge

2.1 Medling som regleras i lag

Främjande av förlikning vid rättegång

I samband med förberedelsen av ett tvistemål ska man enligt 5 kap. 19 § 4 punkten i rättegångsbalken klarlägga om det finns förutsättningar för förlikning i målet. Enligt 26 § 1 mom. i samma kapitel ska domstolen försöka få parterna att ingå förlikning i sådana mål där förlikning är tillåten. Enligt paragrafens 2 mom. kan domstolen, då den anser att det är befogat för att främja en förlikning, med beaktande av parternas vilja, målets art och övriga omständigheter även förelägga parterna sitt förslag till förlikning.

En förlikning som har uppnåtts under förberedelsen kan fastställas med stöd av 5 kap. 27 § 1 mom. 2 punkten i rättegångsbalken. Då blir den verkställbar på samma sätt som en lagakraftvunnen dom. Föreskrifter om stadfästelse av en förlikning under en pågående rättegång finns i 20 kap. i rättegångsbalken. En förlikning stadfästs på begäran av parterna (20 kap. 3 § 1 mom. i rättegångsbalken). Förlikningen stadfästs skriftligen av domstolen och av avgörandet ska den sak förlikningen gäller och förlikningens innehåll framgå (20 kap. 3 § 2 mom. i rättegångsbalken). I ett avgörande av domstolen i en sak som gäller stadfästelse av en förlikning får ändring sökas med iakttagande av vad som föreskrivs om sökande av ändring i en dom

som har meddelats av domstolen i fråga (20 kap. 5 § i rättegångsbalken).

Den domare som behandlar tvistemålet svarar för främjandet av en förlikning i anslutning till förberedelsen av målet. Om ingen förlikning nås, kommer domaren i regel att fortsätta behandla tvistemålet vid huvudförhandlingen.

Medling i domstol

Medling i domstol regleras i lagen om medling i tvistemål i allmänna domstolar (663/2005). Denna lag tillämpas på tvistemål och tvistiga ansökningsärenden. För att medling ska kunna inledas förutsätts det att saken är lämplig för medling och att medling även i övrigt är ändamålsenligt med hänsyn till parternas yrkanden. En sak kan bli föremål för medling i domstol antingen på ansökan av parterna eller, då det är fråga om en sak som är föremål för rättegång, på begäran av en part eller parterna.

Beslutet om att inleda medling fattas av domstolen. Som medlare fungerar en domare vid den domstol som behandlar saken. Medlingen ska genomföras snabbt och med iakttagande av opartiskhet och objektivitet (6 §). Lagen innehåller också andra föreskrifter om medlingsförfarandet och om hur en förlikning kan uppnås. På begäran eller med samtycke av parterna kan medlaren t.ex. lägga fram förlikningsförslag (7 §).

En förlikning som har antagits av parterna kan stadfästas som ett avgörande i ärendet (8 §). I fråga om stadfästelse av en förlikning och i fråga om förlikningen gäller det som i lag bestäms om förlikning i rättegång (se 20 kap. i rättegångsbalken). En förlikning som blir stadfäst i anslutning till ett medlingsförfarande kan dock gälla också annat än parternas ursprungliga yrkanden. I 2 kap. 12 § i utsökningsbalken (705/2007) finns föreskrifter om verkställighet av en fastställd förlikning. En förlikning som har blivit stadfäst av domstolen är omedelbart verkställbar.

Medlingen avslutas när en förlikning stadfästs eller parterna meddelar medlaren att de kommit överens i saken på annat sätt, en part meddelar medlaren att han eller hon inte längre önskar medling i saken eller medlaren

efter att ha hört parterna beslutar att det inte längre finns skäl att fortsätta medlingen (9 §).

Parterna har rätt att anlita ombud och biträden vid medlingen. Medlaren kan emellertid bestämma att parterna personligen ska vara närvarande vid medlingen.

I fråga om offentligheten för medlingen, de handlingar som behandlas där och förlikningen gäller i tillämpliga delar det som föreskrivs i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007). Allmänheten får dock inte vara närvarande när medlaren överlägger med bara en av parterna. På begäran av en part ska också en annan del av medlingen genomföras utan att allmänheten är närvarande, om det finns risk för att förlikning annars inte nås och tilltron till att medlingen går riktigt till eller något annat vägande skäl inte kräver att behandlingen är offentlig (12 §).

Vid en senare behandling av saken får en part inte utan motpartens samtycke återropa sådant som denne anfört under medlingen i syfte att uppnå förlikning (13 §). Lagen innehåller inga uttryckliga föreskrifter om huruvida medlaren kan utses till vittne vid en rättegång som följer efter medlingen. Eftersom det inte är tillåtet att återropa sådant som anförts under medlingen, kan medlaren eller någon annan person som varit närvarande vid medlingen dock inte i praktiken höras som vittne angående det som framförts under medlingen.

Parterna i medlingen svarar själva för sina kostnader för medlingen. Av detta följer även att en part inte vid en senare eller fortsatt rättegång kan kräva ersättning för sina medlingskostnader av motparten (14 §).

Ärenden som gäller barns ställning och rättigheter kan bli föremål för medling enligt lagen om medling i tvistemål i allmänna domstolar i sådana fall där det är fråga om underhåll för barn eller vårdnad om barn och umgängesrätt. Vid bedömningen av om en förlikning kan stadfästas i ett sådant ärende ska domstolen beakta bestämmelserna i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983) och i lagen om underhåll för barn (704/1975). En förlikning i ett ärende som gäller barns ställning och rättigheter jämsätts med ett domstolsbeslut eller en dom i dessa frågor (18 §).

En arbetsgrupp som tillsatts av justitieministeriet lade i augusti 2010 fram ett förslag om ett försök med användning av sakkunnigbiträden då ärenden som gäller vårdnad om barn är föremål för medling i domstol (det s.k. Follo-projektet). Försöket är avsett att genomföras vid fyra tingsrätter och pågå i två år. Försöket ska inledas år 2011.

Medling i familjefrågor

Särskild lagstiftning som gäller medling i familjefrågor finns i äktenskapslagen (234/1929), i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983) samt i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt (619/1996).

I 5 kap. i äktenskapslagens I avdelning finns föreskrifter om medling i familjefrågor. Alla familjemedlemmar har möjlighet att begära att medling ska inledas i sådana situationer där det förekommer konflikter inom familjen. I kommunerna är det socialnämnden som svarar för att det ordnas medling i familjefrågor. Som medlare fungerar då antingen de kommunala socialbyråernas socialarbetare eller familjerådgivningsbyråernas socialarbetare och psykologer. Regionförvaltningsverket kan dessutom bevilja ett samfund, en sammanslutning eller en stiftelse som anses kunna sköta medlingen med yrkesskicklighet tillstånd att medla i familjefrågor. Ett sådant tillstånd kan även beviljas en person som är förtrogen med barnskydds- eller familjerådgivningsarbete eller med familjerätt och som på grundval av tidigare erfarenhet samt sina personliga egenskaper har tillräckliga förutsättningar att verka som medlare. T.ex. i Nyland är det dock så gott som uteslutande församlingarnas familjerådgivningscentraler som har beviljats sådana tillstånd. Den medling i familjefrågor som sker med stöd av äktenskapslagen är konfidentiell (5 kap. 23 a § i äktenskapslagen).

Frågor som gäller vårdnaden om barn och underhåll för barn aktualiseras i sådana situationer där föräldrarna skiljer sig eller ett samboförhållande upplöses. Dessa frågor avgörs i regel genom att föräldrarna avtalar om saken. Detta avtal fastställs av socialnämnden. Enligt 8 § i lagen angående vårdnad om

barn och umgängesrätt ska ett avtal som gäller vårdnad om barn och umgängesrätt fastställas om det överensstämmer med barnets bästa. För att ett avtal om underhåll ska fastställas krävs det enligt 8 § i lagen om underhåll för barn att avtalet tryggar ett tillräckligt underhåll för barnet. Även om de ovan nämnda lagarna inte innehåller uttryckliga bestämmelser om medling, hjälper socialmyndigheterna i praktiken föräldrarna att nå en överenskommelse i dessa frågor. Lagen hindrar emellertid inte att föräldrarna ingår avtal om saken med hjälp av medling. Ett avtal som fastställts av socialmyndigheterna kan verkställas som en lagakraftvunnen dom.

I praktiken ingår parterna överenskommelser om största delen, dvs. ca 90 %, av de rättsliga arrangemangen i anslutning till vårdnaden om barn, umgängesrätt och underhåll genom avtal som fastställs av socialnämnden. Domstolsbehandling aktualiseras sällan, närmast då förhållandet mellan föräldrarna är synnerligen inflammerat. Domstolen har också till uppgift att försöka nå en förlikningslösning i dessa ärenden.

I lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt finns föreskrifter om medling i sådana situationer där ett beslut eller avtal om vårdnad eller umgängesrätt inte har följts och verkställighet söks. År 2008 inkom 349 verkställighetsansökningar till tingsrätterna. Största delen av ärendena gäller verkställighet av umgängesrätt. I ett verkställighetsärende ska domstolen förordna en eller flera medlare som har till uppgift att främja samverkan mellan parterna för att tillgodose barnets välfärd på det sätt som beslutet kräver (6 §). Verkställighetsmedlingen sköts av kommunens socialväsande. Om medlingen inte leder till något resultat förs ärendet tillbaka till tingsrätten för avgörande.

Medling vid brott och i vissa tvister

Lagen om medling vid brott och i vissa tvister (1015/2005) tillämpas på medling som berör brottmål, skadeståndskrav som grundar sig på brott samt mindre tvistemål.

Denna lag innehåller föreskrifter om den administrativa organiseringen av medlings-

verksamheten och om den ersättning för verksamhetens kostnader som betalas av statens medel. I lagen finns dessutom föreskrifter bl.a. om förutsättningarna för medling, de ärenden som kan behandlas vid medling, förfarandet, avbrytande av medlingen, handlingars offentlighet samt om de förbud som innebär att medlaren inte får avge vittnesmål om sådant han eller hon fått veta i samband med medlingen och att parten inte vid en efterföljande rättegång får återropa sådant som motparten anfört under medlingen.

En medlingsbyrå upprätthålls av den aktör som har till uppgift att producera medlingstjänster, dvs. i regel kommunens socialväsande. Medlingsuppgifterna sköts i huvudsak av frivilliga medarbetare, under ledning och tillsyn av den yrkesutbildade personal som är anställd vid medlingsbyrån. Medlarna får ingen lön, men medlingsbyrån ersätter de kostnader som orsakas av medlingsuppdragen.

Med medling avses i den aktuella lagen medling vid brott. I 1 § 1 mom. i denna lag definieras medling vid brott som en avgiftsfri tjänst där det ordnas möjlighet för den misstänkte och brottsoffret att genom en opartisk medlares förmedling mötas i förtrolighet för att behandla de psykiska och materiella skador som ett brott orsakat offret och på egen hand försöka komma överens om åtgärder för att gottgöra dessa skador. Till dessa åtgärder hör i allmänhet att ersätta den skada som orsakats. Medling vid brott omfattar således medling både i fråga om brottet och i fråga om de skadeståndskrav som grundar sig på brottet.

Medling kan endast genomföras om parterna samtycker till medlingen och kan förstå betydelsen av medlingen och av de avgöranden som träffas under den. Parterna har när som helst under medlingen rätt att återta sitt samtycke till medlingen, vilket innebär att medlingen ska avbrytas. Medlingen ska också avbrytas om det finns skäl att misstänka att samtycket inte getts frivilligt.

Medling kan ske i fråga om brott som bedöms vara lämpliga för medling med beaktande av brottets art och tillvägagångssättet, förhållandet mellan den misstänkte och brottsoffret samt övriga omständigheter i anslutning till brottet som helhet. Om medling

inte kan ske i fråga om brottet kan inte heller kravet på skadestånd för den skada som orsakats av brottet bli föremål för medling (3 § 1 mom.).

Med stöd av den aktuella lagen kan medling även ske i fråga om sådana tvister där åtminstone en part är en fysisk person. Andra tvister än sådana som gäller krav på skadestånd för brott kan emellertid bli föremål för medling endast om tvisten med beaktande av föremålet för den och yrkandena i ärendet är ringa (1 § 2 mom.) och det kan anses vara en ändamålsenlig åtgärd att behandla tvisten enligt förfarandet för medling vid brott (3 § 2 mom.).

Ett initiativ till medling ska lämnas till medlingsbyrån. Medlingsbyrån ska utreda förutsättningarna för medling i ärendet och fatta beslut om huruvida medling ska inledas (15 §) samt utse en medlare. Enligt lagen ska medlaren ordna medlingsmöten med parterna, sköta medlingen opartiskt och med respekt för alla parter, hjälpa parterna att samsamma lösningar som tillfredsställer dem när det gäller gottgörelse för de psykiska och materiella skador som brottet i fråga orsakat offret, informera parterna om tillgänglig rättshjälp och andra tjänster, ta fram en handling över parternas överenskommelse till följd av medlingen och bekräfta handlingen med sin underskrift, samt efter avslutad medling lämna en redogörelse över medlingen till medlingsbyrån (17 §).

Medlingen är konfidentiell och genomförs utan att allmänheten är närvarande. Parterna ska personligen delta i medlingen, men de får också använda ett biträde eller en stödperson, om inte detta äventyrar en störningsfri medling (18 och 21 §).

Lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) tillämpas på offentligheten för handlingar som medlaren eller medlingsbyrån innehar samt på tystnadsplikten för medlingsbyråns personal och andra som deltar i behandlingen av medlingsärenden (20 § 1 mom.).

I lagen föreskrivs också förbud mot att åberopa sådana uppgifter som kommit fram under medlingen. Vid en senare behandling av saken får en part inte utan motpartens samtycke åberopa sådant som motparten anfört under medlingen för att uppnå förlikning

(21 § 2 mom.). Förbudet gäller dock inte det avtal som ingåtts vid medlingen.

En medlare får inte heller vid en senare brottmåls- eller tvistemålsrättegång eller förundersökning vittna om vad han eller hon i sin uppgift har fått veta i ett ärende som är föremål för medling, om inte synnerliga skäl föreligger för att höra medlaren om detta (21 § 1 mom.).

Lagen innehåller inga föreskrifter om ersätande av de kostnader som parterna orsakas av medlingen. Utgångspunkten är därmed att var och en svarar för sina egna kostnader. Eftersom kostnaderna för medlingen inte är sådana rättegångskostnader som avses i 21 kap. 8 § 1 mom. i rättegångsbalken, är en part i medlingen inte heller vid en senare rättegång med stöd av rättegångsbalkens bestämmelser skyldig att ersätta de kostnader som medlingen orsakat motparten.

Lagen om medling vid brott och i vissa tvister innehåller inte heller några föreskrifter om verkställigheten av de avtal som uppnåtts genom medlingen. Ett förlikningsavtal betraktas således som ett sedvanligt privaträttsligt avtal mellan parterna. För att avtalet ska kunna verkställas med rättsliga medel krävs ett domstolsbeslut om saken. Ifall ett avtal som gäller betalning av skadestånd inte följs, måste parten för att erhålla en utsökningsgrund väcka en tvistemålstalan vid tingsrätten, där han eller hon yrkar på att domstolen med stöd av det ingångna avtalet ska förplikta svaranden att betala det avtalade skadeståndsbeloppet till käranden. Det är således inte fråga stadfästelse av förlikningen så att den blir verkställbar, utan i detta sammanhang är det fråga om ett sedvanligt tvistemål angående en fordran.

Inledandet av sådan medling som avses i lagen om medling vid brott och i vissa tvister är inte en sådan rättslig åtgärd som avbryter preskriptionen enligt 11 § 1 mom. i lagen om preskription av skulder.

2.2 Övriga medlingsförfaranden

Finlands Advokatförbund har år 1998 tagit i bruk ett medlingsförfarande som bygger på särskilda regler. Detta förfarande är avsett att användas särskilt i sådana fall där de inbördes förhandlingarna mellan parterna och de-

ras representanter har strandat, men man inte ännu vill föra ärendet till domstolsbehandling. Som medlare fungerar en medlem av advokatförbundet, som har fått utbildning för uppgiften och antecknats i den förteckning som förs av förlikningsnämnden. Många advokater har fått grundläggande medlarutbildning och många av dem har också deltagit i utbildning inom området.

Centralhandelskammarens skiljedomsinstitut administrerar å sin sida sådana skiljeförfaranden som avses i dess stadgar. Skiljedomsinstitutet utser även skiljemän. Institutets stadgar ändrades år 2004 så att institutet också kan utse medlare för att medla i tvister som uppstått inom näringslivet i sådana fall där parterna avtalat om detta.

2.3 Lagstiftning med anknytning till medlingsdirektivet

Förbud mot avgivande av vittnesmål vid en rättegång

Att vittna vid en rättegång är en skyldighet som man inte fritt kan vägra uppfylla. Det finns emellertid undantag från skyldigheten att vittna. I 17 kap. 23 § i rättegångsbalken finns föreskrifter om förbud mot avgivande av vittnesmål.

Rättegångsbalkens 17 kap. innehåller inte någon allmän bestämmelse om att personer som fungerar som medlare vid olika medlingsförfaranden har rätt eller skyldighet att inte vittna. I lagen om medling i tvistemål i allmänna domstolar finns inte heller några föreskrifter om tystnadsplikt för domare som fungerar som medlare eller för medlars biträden.

Såsom ovan konstaterats innehåller emellertid lagen om medling vid brott och i vissa tvister en bestämmelse om förbud mot avgivande av vittnesmål.

Lagstiftning som gäller preskription

I lagen om preskription av skulder (2003/728) finns föreskrifter om preskriptionstider för skulder. Den allmänna preskriptionstiden är tre år (4 §). Preskriptionstiden för bl.a. skadeståndsyrkanden är emellertid tio år (7 § 2 mom.). En skuld som

grundar sig på ett brott preskriberas inte så länge åtal kan väckas för brottet eller så länge brottmålet är anhängigt vid en domstol.

I lagen om preskription av skulder finns också föreskrifter om avbrytande av preskriptionen. Avbrytandet av preskriptionen innebär att skulden inte preskriberas då en åtgärd som avbryter preskriptionstiden vidtas innan den föreskrivna preskriptionstiden har löpt ut. De åtgärder som innebär att preskriptionen avbryts delas in i icke-formbundna åtgärder och rättsliga åtgärder. Till de icke-formbundna åtgärderna hör t.ex. att borgenären kräver en prestation av gäldenären eller på något annat sätt påminner gäldenären om skulden. Föreskrifter om rättsliga eller officiella åtgärder för avbrytande av preskriptionen finns i 11 § i lagen om preskription av skulder.

Det faktum att en rättslig åtgärd för avbrytande av preskriptionen vidtas innebär att skuldens preskription avbryts för den tid det aktuella förfarandet pågår. Preskriptionen anses ha avbrutits den dag då ärendets behandling avslutas. Den vanligaste officiella åtgärden för avbrytande av preskriptionen utgörs av att en talan väcks vid domstolen. Till de rättsliga åtgärderna för avbrytande av preskriptionen hör även att krav gällande en fordran framställs vid domstolen, fordran bevakas vid konkurs eller anmäls vid utsökning, skuldsanering för privatpersoner eller företagssanering. Rättsliga åtgärder utgörs också av att krav som gäller fordran framställs vid konsumenttvistenämnden eller vid något annat lagstadgat organ eller vid ett förfarande där ett avgörande eller en rekommendation kan meddelas i ärendet eller vid ett organ som antecknats i Europeiska kommissionens databas över organ som avgör konsumenttvister.

Det faktum att ärendet förs till behandling vid något annat än ett lagstadgat organ eller vid ett sådant förfarande där det inte är möjligt att meddela ett avgörande eller en rekommendation, avbryter inte sådana preskriptionstider i Finland som ska avbrytas med hjälp av rättsliga åtgärder. T.ex. inledandet av medling i domstol är inte en sådan rättslig åtgärd som avbryter preskriptionen. Inledandet av annan medling avbryter inte heller preskriptionen. Ikraftsättandet av di-

rektivet kräver därför ändringar i lagstiftningen om preskription och avbrytande av preskription.

Sådana lagbestämmelser där det ställs krav på rättsliga eller officiella åtgärder för avbrytande av preskriptionen finns bl.a. i 18 a § i lagen om konkurrensbegränsningar (480/1992), i 9 § i produktansvarslagen (694/1990), i 52—53 § i checklagen (244/1932) samt i 71 § i växellagen (242/1932). Bestämmelser om särskilda tidsfrister för väckande av talan finns bl.a. i 41 § i lagen om vägbefordringsavtal (345/1979) och i 19 kap. 1 § i sjölagen (674/1994). En del av dessa bestämmelser grundar sig på internationella konventioner. T.ex. sjölagens bestämmelse om preskriptionstiden för fordringar som hänför sig till bärgning grundar sig på 1989 års internationella konvention om bärgning och 1910 års konvention angående förenhetligande av vissa bestämmelser i fråga om assistans och bärgning, vilken föregick den först nämnda konventionen. Medlingsdirektivets bestämmelse om medlingens inverkan på talefrister och preskriptionstider inverkar emellertid inte på tillämpningen av sådana bestämmelser som grundar sig på internationella avtal.

Stadfästelse av förlikning i domstol

Såsom det konstateras ovan i kapitel 2.1, kan både en förlikning som ingåtts inom ramen för en rättegång och en förlikning som uppnåtts vid medling i domstol stadfästas så att den blir verkställbar såsom en lagakraftvunnen dom. I 20 kap. i rättegångsbalken finns föreskrifter om stadfästelse av en förlikning.

En förlikning som ingåtts vid domstolen stadfästas på begäran av parterna (20 kap. 3 § 1 mom. i rättegångsbalken). Förlikningen får emellertid inte stadfästas om den strider mot lag eller är uppenbart oskäligen eller om den kränker en utomståendes rätt. Sådana förbjudna bestämmelser som strider mot lag är enligt förarbetena till denna paragraf (RP 114/2004 rd) bl.a. bestämmelser som förpliktar till ett agerande som är förbjudet i lag eller som ålägger någon att avhålla sig från ett agerande som påbjuds i lag. I praktiken är det

i allmänhet fråga om handlingar eller försummelser som samtidigt också motsvarar rekvisitet för ett brott.

Förlikningen stadfästas skriftligen av domstolen. Den sak förlikningen gäller och förlikningens innehåll ska framgå av förlikningsavtalet.

I ett avgörande av domstolen i en sak som gäller stadfästelse av en förlikning får ändring sökas med iakttagande av vad som föreskrivs om sökande av ändring i en dom som har meddelats av domstolen i fråga (20 kap. 5 § i rättegångsbalken). Det är inte möjligt att söka ändring i förlikningsavtalets innehåll, utan ändringssökandet gäller domstolens beslut om att stadfästa förlikningen eller avslå ansökan om stadfästelse av den. En grund för ändringssökande kan t.ex. vara att en förlikning har stadfästas trots att den är lagstridig eller oskäligen.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Allmänt

Syftet med denna proposition är att på det nationella planet sätta i kraft direktivet om vissa aspekter på medling på privaträttens område. I Finland krävs lagstiftningsåtgärder på grund av de bestämmelser i direktivet enligt vilka en överenskommelse som nåtts vid medlingen ska kunna göras verkställbar. Bestämmelserna om medlingens konfidentiella karaktär och medlingens inverkan på talefrister och preskriptionstider kräver likaså lagstiftningsåtgärder.

Direktivet tillämpas bara på gränsöverskridande tvister. Ett alternativ skulle således vara att tillämpningsområdet för den lagstiftning som krävs för att direktivet ska kunna sättas i kraft avgränsas i enlighet med direktivets tillämpningsområde.

Detta skulle bl.a. innebära att i lagen intas bestämmelser som möjliggör att en förlikning som uppnåtts vid medling utanför domstol i Finland eller i någon annan medlemsstat i Europeiska unionen och som gäller en gränsöverskridande tvist ska kunna stadfästas så att den blir verkställbar. Ifall det är fråga om ett tvistemål som inte har någon anknyt-

ning till en annan medlemsstat skulle det däremot inte vara möjligt att stadfästa förlikningen.

Enligt skälen till medlingsdirektivet hindrar direktivet dock inte medlemsstaterna från att tillämpa direktivets bestämmelser också på sina nationella medlingsförfaranden. Ett annat alternativ är således att den lagstiftning som behövs för att direktivet ska kunna sättas i kraft också ska tillämpas på sådan medling som inte har någon anknytning till andra medlemsstater.

Ifall tillämpningsområdet för den föreslagna lagen avgränsas i enlighet med direktivets tillämpningsområde, kommer lagen att bli tillämplig bara i ett fåtal fall. Detta skulle strida mot det allmänna syftet med direktivet, dvs. att främja användningen av medling i medlemsstaterna. Med tanke på direktivets innehåll orsakas det inte några betydande problem av att direktivet tillämpas också i sådana fall där det är fråga om rent nationella tvister. Därför föreslås det i denna proposition att lagen ska tillämpas både på gränsöverskridande tvister och på sådana tvister som inte har någon anknytning till andra medlemsstater. Lagen ska också tillämpas på sådana fall där en förlikning har ingåtts i Finland men någon av förlikningsparterna har sitt hemvist i en tredje stat, eftersom sådana förlikningar kan jämföras med nationella förlikningar. Förlikningar som ingåtts i en tredje stat ska däremot inte omfattas av lagens tillämpningsområde även om någon av förlikningsparterna har sitt hemvist i Finland.

Den föreslagna lagen innehåller bestämmelser både om medling i domstol och om stadfästelse av en förlikning som uppnåtts vid medling utanför domstol så att den blir verkställbar. Det föreslås att tingsrätten ska stadfästa förlikningar som uppnåtts vid medling utanför domstol. Den föreslagna lagen ska således bara tillämpas på förfaranden vid allmänna domstolar. Lagen föreslås inte innehålla bestämmelser som är avsedda att direkt iakttas vid medling utanför domstol.

I propositionen föreslås det vidare att rättegångsbalkens bestämmelse om förbud mot avgivande av vittnesmål ska ändras så att bestämmelsen också omfattar medlare. Därigenom sätts direktivets bestämmelse om med-

lingens konfidentiella karaktär i kraft i Finland.

Dessutom föreslås det att lagen om preskription av skulder ska ändras så att de rättsliga åtgärder som avbryter preskriptionen ska utökas med den åtgärd där en tvist angående en fordran tas till behandling vid medling i domstol eller vid ett sådant medlingsförfarande som innebär att den förlikning som uppkommit vid medlingen kan stadfästas så att den blir verkställbar.

3.2 De viktigaste förslagen

Lagens tillämpningsområde

Den gällande lagen om medling i tvistemål i allmänna domstolar gäller i enlighet med sitt namn endast medling i domstol. I propositionen föreslås det däremot att en och samma lag ska innehålla föreskrifter både om medling i domstol och om stadfästelse av en förlikning som uppnåtts vid medling utanför domstol så att den blir verkställbar. I och med att lagens tillämpningsområde utvidgas ska också lagens namn ändras så att det motsvarar dess nya innehåll. Av lagtekniska skäl ska den föreslagna ändringen genomföras genom att den gällande lagen ersätts med en ny lag. Den gällande lagens bestämmelser ska till största delen i oförändrad form överföras till 2 kap. i den nya lagen.

Enligt den föreslagna lagen ska tingsrätten på ansökan kunna stadfästa en förlikning som uppnåtts vid medling utanför domstol så att den blir verkställbar. Lagen ska tillämpas på stadfästelse av förlikningar som uppnåtts vid medling som genomförts i Finland, oberoende av om det är fråga om en gränsöverskridande tvist eller inte. Bestämmelserna ska även tillämpas på förlikningar som ingåtts i någon av Europeiska unionens medlemsstater vid medling utanför domstol eller vid ett förfarande som motsvarar medling i domstol. Genom bestämmelserna om stadfästelse av en förlikning sätts artikel 6 i medlingsdirektivet i kraft i Finland. Bestämmelserna ska dock inte tillämpas på förlikningar som uppnåtts i Danmark eller på förlikningar som ingåtts i en annan medlemsstat och som inte

gäller sådana gränsöverskridande tvister som avses i medlingsdirektivet.

Medling i domstol

För att undvika att medling som sker vid en domstol ska förväxlas med medling utanför domstol ska medlingen vid allmänna domstolar i den nya lagen kallas medling i domstol. I propositionen föreslås utöver denna precisering av terminologin även mindre justeringar i bestämmelserna om hur medling i domstol inleds och hur förlikning uppnås. Dessutom föreslås en ändring av den bestämmelse som gäller förlikningens konfidentiella karaktär.

Syftet med de ändringsförslag som gäller medling i domstol är att förtydliga vissa bestämmelser och förbättra den nuvarande lagens praktiska tillämpning.

I samband med en begäran om medling i domstol ska det enligt propositionen också vara möjligt att föreslå att en viss domare vid domstolen ska förordnas till medlare. Enligt den gällande lagstiftningen är detta inte uttryckligen förbjudet, även om det inte heller särskilt föreskrivs att det är tillåtet. Nu föreslås det emellertid att föreskrifter om möjligheten att framföra ett sådant önskemål ska tas in i lagen. Denna ändring innebär t.ex. att domare som är intresserade av medling och av att utveckla medlingen kommer att få bättre möjligheter till specialisering än för närvarande. Förslaget innebär emellertid inte att de som begär medling skulle ha rätt att kräva att en viss domare ska fungera som medlare och att de därmed t.ex. kunde söka ändring i ett sådant beslut om inledande av medling där någon annan domare än den de föreslagit förordnas till medlare. Enligt den gällande lagen är det nämligen inte möjligt att söka ändring i ett beslut om att medling ska inledas och det föreslås inte heller i detta sammanhang någon ändring i fråga om denna bestämmelse.

Enligt den gällande lagen ska medlaren genomföra medlingen i domstol med iakttagande av opartiskhet och objektivitet. Denna paragraf ska inte ändras. På medlarens jäv tillämpas även i fortsättningen det som bestäms om domarjäv i 13 kap. i rättegångsbalken. För att medling ska kunna inledas krävs

samtycke av båda parterna. Ifall bara en part i tvisten har begärt medling i domstol och framställt önskemål om att en viss domare ska förordnas till medlare, krävs det samtycke av alla andra parter för att medling ska kunna inledas. Med beaktande av dessa omständigheter kan ändringsförslaget inte anses äventyra domarens opartiskhet.

Vid medlingen är målet att nå en lösning som tillfredsställer parterna och deras behov. Syftet med medlingen är inte att fastställa ansvarsfördelningen mellan parterna när det gäller tvistens uppkomst och inte heller att dela upp föremålet för tvisten mellan parterna på ett skäligt sätt. Medlarens förslag ska således grunda sig på parternas framtida behov och inte nödvändigtvis på vad som skulle vara skäligt med tanke på gällande lag och den aktuella tvisten mellan parterna. Istället för att utreda orsakerna till den uppkomna konflikten bör man blicka framåt. För att accentuera detta föreslås det att den bestämmelse som innehåller föreskrifter om hur förlikning uppnås ska ändras så att medlarens förslag ska bygga på ändamålsenlighetsprövning istället för skälighetsprövning.

I likhet med vad som bestäms i den gällande lagen är utgångspunkten att förfarandet vid medling i domstol ska vara offentligt. Detta har motiverats med att myndigheternas och därmed också domstolarnas verksamhet i regel är offentlig. Vid domstolarna tillgodoses offentlighetsprincipen förutom genom att handlingarna är offentliga även t.ex. genom att den muntliga förhandlingen är offentlig och allmänheten får vara närvarande vid den. Offentligheten fungerar också som en garanti för en rättvis rättegång. Då rättegången är offentlig är det möjligt för parterna och allmänheten att övervaka att rättsskipningen sker korrekt, t.ex. att ärendena behandlas objektivt och utreds i tillräcklig omfattning.

Även om en tvist vid medling i domstol behandlas muntligt vid domstolen och en yrkesdomare fungerar som medlare kan detta förfarande dock inte jämföras med en rättegång. Medling i domstol kan t.ex. inte betraktas som rättsskipning i samma utsträckning som en rättegång. Vid medlingen är det nämligen inte fråga om att rättstvister avgörs genom tillämpning av gällande lagbestämmelser på samma sätt som vid en rättegång.

Medlingen är ett formfritt förfarande där syftet är att göra det möjligt för parterna i tvisten att själva finna en sådan lösning på sin konflikt som motsvarar deras behov.

Enligt den gällande lagen är offentligheten därför betydligt mer begränsad vid medling än vid en rättegång (12 § i lagen om medling i tvistemål i allmänna domstolar). Allmänheten får inte vara närvarande när medlaren överlägger med bara en av parterna. På begäran av en part ska också någon annan del av medlingen genomföras utan att allmänheten är närvarande, om det finns risk för att förlikning annars inte nås och tilltron till att medlingen går riktigt till eller något annat vägande skäl inte kräver att behandlingen är offentlig (se LaUB 4/2005 rd, s. 5—6).

Enligt 18 § 1 mom. i lagen om medling vid brott och i vissa tvister genomförs medlingen utan att allmänheten är närvarande. Denna bestämmelse fogades till lagen i samband med utskottsbehandlingen av regeringspropositionen gällande lagen (RP 93/2004 rd). Lagutskottet motiverade i sitt betänkande LaUB 13/2005 rd föreskrifterna om behandlingens konfidentiella karaktär med att medlingen går ut på att parterna försöker nå samförstånd, den förs under fria former och i de flesta fall sker utanför myndigheternas insyn (s. 10).

Medling i domstol utgör däremot uppenbart myndighetsverksamhet. I detta avseende avviker medling i domstol från medling vid brott. I övrigt är dock grunderna för när medlingen inte är offentlig för allmänheten desamma när det gäller medling vid brott och när det gäller medling i domstol.

Såsom ovan konstaterats är myndighetsverksamheten i princip offentlig. Enligt 21 § 2 mom. i grundlagen ska offentligheten vid handläggningen tryggas genom lag. Offentligheten tryggas förutom genom att den muntliga förhandlingen är offentlig även genom att diarieanteckningar, handlingar och avgöranden är offentliga. Vid andra myndigheter än domstolar innebär ärendets offentlighet dock i allmänhet inte att möten mellan klienten och myndigheten är öppna för utomstående. Detta gäller också när det är fråga om medling eller motsvarande verksamhet som sker hos en myndighet. T.ex. i familjeärenden, där medlaren är en myndighet, van-

ligtvis en person som representerar socialväsendet, sker medlingen utan att allmänheten får vara närvarande.

Ett centralt mål vid medlingen är att skapa en förtroendeingivande atmosfär som främjar dialogen mellan parterna. Allmänhetens närvaro försvagar emellertid möjligheterna att uppnå detta mål. Då man även beaktar att det t.ex. i lagen om medling vid brott och i vissa tvister föreskrivs att medlingen ska genomföras utan att allmänheten är närvarande, föreslås det att den bestämmelse som gäller offentligheten vid medling i domstol ska ändras så att medlingen i fortsättningen, på parternas gemensamma begäran, i sin helhet ska kunna genomföras utan att allmänheten är närvarande, om tilltron till att medlingen går riktigt till eller något annat vägande skäl inte kräver att behandlingen är offentlig. Det är fråga om ett pragmatiskt förslag där intressena för dem som önskar medling tillgodoses på individnivå genom att de får bättre möjligheter att påverka hur medlingen i deras sak genomförs. Det faktum att offentligheten begränsas på det föreslagna sättet strider inte heller mot grundlagen, eftersom diarierna, handlingarna och avgörandena fortsättningsvis ska vara offentliga och offentlighetens ställning som huvudregel därmed inte ändras. Medlingen blir alltså inte helt och hållet sekretessbelagd, trots att allmänheten inte får följa medlingen i sådana fall där parterna begär att saken ska behandlas utan att någon utomstående är närvarande. Dessutom ska frågan om huruvida ett medlingssammanträde ska vara offentligt även i framtiden i sista hand avgöras av medlaren. Ifall det av någon anledning t.ex. är oklart huruvida båda parterna i medlingen önskar att medlingen ska genomföras utan att allmänheten är närvarande ska medlingen kunna genomföras offentligt, så att tilltron till att medlingen går riktigt till inte äventyras.

Begränsningen av den muntliga behandlingens offentlighet strider inte heller mot grundlagen. Grundlagen hindrar nämligen inte att man genom lag föreskriver om smärre undantag från rätten till en rättvis rättegång eller från garantierna för god förvaltning, under förutsättning att dessa undantag inte ändrar offentlighetens ställning som huvudregel eller äventyrar individens rätt till

rättvis rättegång (se t.ex. RP 309/1993 rd, s. 74).

Stadfästelse av en förlikning som uppnåtts i medling utanför domstol

Bestämmelsernas tillämpningsområde

Lagens bestämmelser om stadfästelse av en förlikning som uppnåtts vid medling utanför domstol så att den blir verkställbar ska tillämpas på förlikningar som uppnåtts vid medling utanför domstol vare sig de uppnåtts i Finland eller i någon annan av Europeiska unionens medlemsstater. Bestämmelserna ska emellertid inte tillämpas på förlikningar som ingåtts i en annan medlemsstat i sådana fall där det inte är fråga om gränsöverskridande tvister.

Direktivets bestämmelser tillämpas inte i Danmark eller i förhållande till Danmark. Detta innebär att sådana förlikningar som har ingåtts i Finland och som omfattas av direktivets tillämpningsområde inte kommer att stadfästas så att de blir verkställbara i Danmark. Stadfästandet av domar som meddelats i en annan stat, eller liksom i detta fall förlikningar som uppnåtts i en annan stat, bygger i regel på reciprocitetsprincipen. Eftersom denna princip inte kommer att kunna iakttas i förhållande till Danmark, föreslås det att lagens tillämpningsområde ska begränsas så att lagen inte tillämpas på förlikningar som uppnåtts i Danmark.

Direktivet tillämpas också på medling som utförs av en sådan domare som inte medverkar i den rättegång som eventuellt hänför sig till tvistemålet. En förlikning som uppnåtts vid medling i domstol i Finland ska således kunna stadfästas så att den blir verkställbar i en annan medlemsstat, förutsatt att det är fråga om en gränsöverskridande tvist. En förlikning som uppnåtts i en annan medlemsstat vid ett förfarande som motsvarar medling i domstol ska enligt direktivet på motsvarande sätt kunna stadfästas så att den blir verkställbar i Finland. Därför ska de föreslagna bestämmelserna om stadfästelse av en förlikning som uppnåtts vid medling utanför domstol så att den blir verkställbar i tillämpliga delar tillämpas på en förlikning som gäller en gränsöverskridande tvist och som uppnåtts

vid ett förfarande som motsvarar medling i domstol i en annan medlemsstat.

Definitioner

I medlingsdirektivet finns flera definitioner som preciserar direktivets materiella tillämpningsområde. Verkställigheten av direktivet kräver att dessa definitioner också inkluderas i den nationella lagstiftningen. I propositionen föreslås det således att lagen ska innehålla definitioner av begreppen medling utanför domstol, tvistemål, medlare samt förlikning. Dessa begrepp är även av betydelse med tanke på lagens tillämpning.

De föreslagna definitionerna grundar sig på direktivets definitioner. Definitionerna har emellertid preciserats på vissa punkter. Med medling avses enligt direktivet ett strukturerat förfarande genom vilket två eller flera parter i en tvist på egen hand frivilligt försöker nå en överenskommelse om lösning av tvisten med hjälp av en medlare. Den definition som enligt propositionen ska tas in i lagen motsvarar direktivets definition, men den har preciserats genom ett krav på att medlingen ska basera sig på avtal, regler eller något annat motsvarande arrangemang.

Genom att precisera definitionen strävar man efter att begränsa lagens tillämpningsområde så att lagen inte omfattar *ad hoc*-medling. Enligt den föreslagna definitionen ska medlingen t.ex. grunda sig på att parterna och medlaren har ingått ett uttryckligt avtal om att medling ska inledas. Avtalet ska ingås innan medlingen inleds och innefatta alla behövliga uppgifter om de centrala omständigheter som berör medlingen.

Lagen föreslås också innehålla ett konstaterande om att lagens bestämmelser inte ska tillämpas på ett förfarande vars syfte är att medlaren som sakkunnig fattar beslut eller ger rekommendationer om hur tvisten ska lösas, oavsett om dessa beslut eller rekommendationer är bindande för parterna eller inte. Därigenom begränsas lagens tillämpningsområde så att det inte omfattar förlikningar som uppnåtts vid sådan medling som är inriktad på expertlösningar.

Begreppet tvistemål ska definieras så att det är förenligt med direktivets tillämpningsområde. Vid tillämpningen av lagens be-

stämmelser om stadfästelse av en förlikning som uppnått vid medling utanför domstol så att den blir verkställbar avses med tvistemål ett sådant civil- eller handelsrättsligt ärende där förlikning är tillåten. Definitionen omfattar därmed inte sådana ärenden där en överenskommelse kräver medverkan av en myndighet. Bestämmelserna i lagens 3 kap. ska således inte tillämpas på indispositiva tvistemål, såsom ärenden som berör fastställande eller upphävande av faderskap. Dessa bestämmelser är inte heller avsedda att tillämpas på ”indirekt indispositiva” ärenden, såsom ärenden som gäller vårdnaden om barn, umgängesrätt, underhåll för barn eller vissa förmyndarskapsärenden, eftersom det i fråga om dessa ärenden redan finns särskilda bestämmelser om hur socialnämnden fastställer avtal som ingåtts utanför domstolen så att de blir verkställbara.

När det gäller fastställande av avtal som ingåtts i ärenden som berör barn är det inte ändamålsenligt att skapa två parallella förfaranden, dels vid domstolen och dels hos socialmyndigheten. Ifall dessa ärenden inkluderas i tillämpningsområdet för bestämmelserna i den föreslagna lagens 3 kap. måste lagen även utökas med en bestämmelse där domstolen förpliktas beakta föreskrifterna i den lagstiftning som gäller vårdnaden om barn och umgängesrätt samt underhåll för barn då den fattar beslut om stadfästelse av ett avtal i ett sådant ärende. I propositionen föreslås det således att tillämpningsområdet för bestämmelserna i lagens 3 kap. ska begränsas så att det inte omfattar avtal som gäller vårdnaden om barn, umgängesrätt eller underhåll för barn. Denna begränsning ska gälla både nationella förlikningsavtal och sådana förlikningsavtal som ingåtts i en annan medlemsstat.

Med en medlare avses enligt direktivet en person som ombeds utföra medlingen på ett effektivt, opartiskt och kompetent sätt, oavsett personens benämning eller yrke och oavsett på vilket sätt personen i fråga har utsetts eller ombetts att utföra medlingen. Lagen föreslås innehålla en definition där man med medlare avser en person som fått utbildning i medling och som sköter medlingsuppdrag antingen privat eller som anställd hos en organisation som tillhandahåller medlingstjän-

ter. Genom kravet på utbildning säkerställer man att alla de krav som anges i direktivets definition uppfylls.

Enligt direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att det är möjligt för parterna att begära att innehållet i en skriftlig medlingsöverenskommelse görs verkställbart. Direktivet gäller således bara verkställighet av sådana förlikningar som uppnått under medling. Lagen föreslås därför innehålla en definition enligt vilken man med förlikning avser ett skriftligt avtal som ingåtts vid medling utanför domstol, som parterna i tvistemålet har undertecknat och som medlaren genom sin underteckning har fastställt. Genom att förutsätta att också medlaren ska ha undertecknat avtalet säkerställer man att det uttryckligen är fråga om ett sådant förlikningsavtal som ingåtts vid medling och inte om något annat avtal mellan parterna.

Ansökan om stadfästelse av en förlikning så att den blir verkställbar

I medlingsdirektivet föreskrivs det att en medlingsöverenskommelse på begäran ska kunna göras verkställbar av en domstol eller annan behörig myndighet genom en dom eller ett beslut eller en officiell handling i enlighet med lagstiftningen i den medlemsstat där begäran görs. Enligt propositionen ska tingsrätten på ansökan stadfästa en förlikning som uppnått vid medling utanför domstol så att den blir verkställbar. Ansökan ska göras skriftligen.

Stadfästelse av en förlikning

Enligt direktivet ska det vara möjligt att vägra göra en förlikningsöverenskommelse verkställbar endast om överenskommelsens innehåll strider mot lagstiftningen i den medlemsstat där begäran om stadfästelse görs eller den aktuella medlemsstatens lagstiftning inte möjliggör verkställighet av överenskommelsen.

Den föreslagna lagen ska för det första innehålla en bestämmelse där det anges vilka uppgifter som åtminstone alltid ska ingå i ett sådant förlikningsavtal i fråga om vilket stadfästelse begärs. Förlikningen ska innehålla uppgifter om förlikningsparterna, den sak

förlikningen gäller, förlikningens innehåll samt om medlaren. En förlikning som inte uppfyller dessa formkrav är i praktiken inte verkställbar och den kan därför inte heller stadfästas.

En förlikning ska inte heller få stadfästas om den strider mot lag, är uppenbart oskäligen eller kränker en utomståendes rätt. Denna bestämmelse överensstämmer med 20 kap. 3 § 1 mom. i rättegångsbalken. Innehållet i den bestämmelse som hindrar stadfästelse av en förlikning är detsamma både när det gäller förlikningar som uppnåtts vid medling i domstol och när det gäller förlikningar som uppnåtts vid medling utanför domstol. Ifall det är fråga om en förlikning som har ingåtts i en annan medlemsstat, ska förlikningens lagstridighet bedömas enligt den lag som tillämpas på förlikningsavtalet (*lex causae*). Vilken lag som ska tillämpas på avtalet avgörs enligt de bestämmelser som hänför sig till den internationella privaträtten.

För att en förlikning ska kunna stadfästas krävs det också att dess innehåll ska kunna verkställas på det sätt som föreskrivs i utsköningsbalken.

Det faktum att ett förlikningsavtal inte i sin helhet hör till lagens tillämpningsområde eller att det bara delvis kan verkställas med hjälp av tvångsmedel hindrar inte att avtalet stadfästs till den del det är möjligt.

Ändringssökande

Det föreslås att en särskild bestämmelse om ändringssökande ska tas in i kapitlet om stadfästelse av en förlikning som uppnåtts vid medling utanför domstol. Enligt den föreslagna bestämmelsen får ändring i ett beslut som gäller stadfästelse av en förlikning sökas på det sätt som föreskrivs om sökande av ändring i en dom som har meddelats av domstolen i fråga. I tingsrättens beslut ska ändring således sökas hos hovrätten.

Förbud mot avgivande av vittnesmål

I direktivet bestäms det att varken medlarna eller deras biträden ska åläggas att i domstolsförfaranden rörande privaträttsliga frågor lämna vittnesmål om information som framkommer i samband med medlingsförfa-

randen. I propositionen föreslås det därför att rättegångsbalken ska utökas med en bestämmelse där det föreskrivs att sådana medlare som avses i den föreslagna lagen eller deras biträden inte i tvistemål ska få vittna om vad de i sitt uppdrag har fått veta om den sak medlingen gäller, om inte synnerliga skäl kräver att en sådan person hörs om saken. Parterna i medlingen ska dock, om de så önskar, kunna tillåta att medlaren hörs som vittne vid en rättegång som följer efter medlingen. Denna bestämmelse ska tillämpas både när det gäller medling i domstol och när det gäller medling utanför domstol, under förutsättning att den förlikning som uppnåtts vid den sist nämnda medlingen kan stadfästas så att den blir verkställbar på det sätt som föreskrivs i den föreslagna lagen.

Bestämmelsen om förbud mot avgivande av vittnesmål ska däremot inte tillämpas i samband med brottmålsrättegångar.

Avbrytande av preskription

Enligt direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att parterna i medlingen inte hindras från att efter medlingen inleda rättsliga förfaranden eller skiljeförfaranden i fråga om den aktuella tvisten till följd av att talefristerna eller preskriptionstiderna löper ut under medlingsprocessen. Det nationella ikraftsättandet av direktivet förutsätter därför att den åtgärd som innebär att saken tas till behandling vid ett sådant medlingsförfarande som hör till direktivets tillämpningsområde ska betraktas som en sådan rättslig åtgärd som avbryter preskriptionen. Det föreslås således att lagen om preskription av skulder ska ändras så att preskriptionen ska avbrytas om fordran tas till behandling vid ett sådant medlingsförfarande som innebär att den förlikning som uppkommit vid medlingen kan stadfästas så att den blir verkställbar på det sätt som föreskrivs i den föreslagna lagen. Preskriptionen kommer därmed att avbrytas då man fattar beslut eller ingår avtal om att medling ska inledas angående en fordran. Preskriptionen anses ha avbrutits den dag då ärendets behandling vid medlingen har avslutats.

Enligt direktivet ska föreskrifterna om preskription dock inte påverka tillämpningen av bestämmelser om talefrister och preskrip-

tionstider i de internationella avtal i vilka medlemsstaterna är parter. I 2 § 1 mom. i lagen om preskription av skulder föreskrivs det att sådana bestämmelser om preskriptionstiden som finns i någon annan lag ska tillämpas istället för bestämmelserna i lagen om preskription av skulder. Enligt 3 mom. i samma paragraf gäller det som föreskrivs i 1 mom. i tillämpliga delar sådana specialbestämmelser enligt vilka en talan som gäller en skuld måste väckas inom utsatt tid. Detta innebär att t.ex. sådana specialbestämmelser i växel- och checklagen som grundar sig på internationella konventioner, och där det bestäms att väckandet av talan inte räcker för att preskriptionen ska avbrytas utan det krävs att stämningen även delges gäldenären, ska tillämpas istället för de allmänna bestämmelserna i lagen om preskription av skulder.

3.3 Bestämmelser i direktivet som inte kräver lagändringar

Enligt artikel 4 i direktivet ska medlemsstaterna, för att säkerställa medlingens kvalitet, uppmuntra medlare och organisationer som erbjuder medlingstjänster att vidta självregleringsåtgärder samt även uppmuntra till grundutbildning och fortbildning för medlare.

För domare ordnar justitieministeriet utbildning i fråga om medling i domstol. För personer som är intresserade av att bli sådana frivilliga medlare som avses i lagen om medling vid brott och i vissa tvister ordnas utbildning av kommunernas socialväsende. Dessutom har Finlands Advokatförbund sedan år 1999 ordnat utbildning i medling för sina medlemmar. Då medlingsdirektivets bestämmelser sätts i kraft krävs det att en person som fått utbildning i medling anlitas för medlingen för att den förlikning som uppnåtts under medlingen ska kunna stadfästas så att den blir verkställbar. Detta kommer bl.a. att öka utbudet på medlarutbildning och samtidigt också att sporra eventuella nya medlingsorganisationer att vidta åtgärder för att säkerställa kvaliteten på sina medlingstjänster.

Enligt artikel 7.1 i direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att varken medlarna eller de som är involverade i medlingsprocessen

åläggs att i skiljedomsförfaranden lämna vittnesmål om information som kommit fram i samband med medlingsförfarandet. Lagen om skiljeförfarande (967/1992) innehåller inte någon bestämmelse om att skiljemännen genom tvångsmedel och utan domstolens medverkan kunde ålägga en medlare eller någon annan person att lämna vittnesmål i skiljedomsförfaranden. Direktivets bestämmelse om skiljedomsförfarande kräver således inte någon lagändring.

Enligt artikel 9 i direktivet ska medlemsstaterna uppmuntra att information om hur man kontaktar medlare och organisationer som erbjuder medlingstjänster finns tillgänglig för allmänheten. Sådan information ska enligt artikeln bl.a. finnas på internet.

Finlands forum för medling rf (FFM) hör till aktörerna inom medlingsbranschen i Finland. FFM är en samarbetsorganisation för medling som grundats år 2003. På FFM:s webbplats (www.ssf-ffm.com) finns omfattande information om olika medlingsmöjligheter och medlingsförfaranden samt om utbildning som hänför sig till medling. Kontaktuppgifter till myndigheter och andra organisationer som erbjuder medling finns liksom på FFM:s webbplats. Sådan information om medling som direktivet kräver ska även läggas ut på justitieministeriets webbplats (www.jm.fi).

4 Propositionens konsekvenser

Medling i domstol

I propositionen föreslås det att bestämmelserna i lagen om medling i tvistemål i allmänna domstolar ska överföras till den nya lagen i huvudsak oförändrade till sitt innehåll, frånsett vissa mindre ändringar. De föreslagna ändringarna accentuerar parternas ställning vid medling i domstol. Genom dessa ändringar fjärras medling i domstol i processuellt avseende från rättegången och dessutom betonas det faktum att medling i domstol inte är detsamma som främjande av förlikning vid rättegången. Eftersom det endast föreslås mindre ändringar i bestämmelserna, kommer dessa ändringar troligtvis inte i sig att ha någon betydande inverkan på det

antal ärenden som behandlas vid medling i domstol.

Förfarandet för medling i domstol har varit i bruk i mindre än fem år, vilket innebär att detta förfarande inte ännu har fått en etablerad ställning. Enligt det material som Rättspolitiska forskningsinstitutet samlat in har ca 500 ärenden varit föremål för medling i domstol vid tingsrätterna under åren 2006—2009. Detta motsvarar ca tre procent av det antal ärenden som normalt är föremål för muntlig förberedelse eller huvudförhandling under en motsvarande tidsperiod.

Två tredjedelar av de fall där ett ärende blev föremål för medling i domstol inleddes genom att en begäran om medling framställdes i samband med en civilprocess och en tredjedel inleddes genom en särskild ansökan om medling. Två tredjedelar av ärendena avslutades genom en stadfäst förlikning, medan förlikning inte nåddes i de övriga fallen. Medling i domstol har oftast genomförts i fråga om familjeärenden, arbetsrättsliga ärenden, skadeståndsärenden och fastighetsärenden. Dessa är också de ärenden som oftast blir föremål för civilprocesser.

Det föreslagna förfarandet som gör det möjligt att stadfästa en förlikning som uppnått i medling utanför domstol så att den blir verkställbar torde i första hand öka utbudet på och användningen av sådana medlingstjänster som tillhandahålls av kommersiella aktörer och organisationer. Propositionen kommer således inte till denna del att inverka på medlingen i domstol. Möjligheten att stadfästa en förlikning som uppnått vid medling utanför domstol så att den blir verkställbar kommer dock troligtvis att öka allmänhetens kännedom om medling som en alternativ tvistlösningsform, vilket sannolikt också kommer att leda till en ökning av antalet ärenden som behandlas vid medling i domstol.

Stadfästelse av en förlikning så att den blir verkställbar

I och med att det blir möjligt att stadfästa en förlikning som uppnått vid medling utanför domstol så att den blir verkställbar främjas också användningen av förlikning som tvistlösningsform. Medling utanför domstol

kommer att bli ett allt påtagligare alternativ till såväl medling i domstol som till en rättegång. Den nya lagen kommer troligtvis även att innebära att utbudet på medlingstjänster blir bredare och mångsidigare.

Medling är i allmänhet en förmånligare tvistlösningsform än en fullskalig stridig rättegång. Att tvister löses genom medling är ett förmånligare alternativ än en rättegång både för staten och för parterna i tvisten.

De ärenden som berör stadfästelse av en förlikning som uppnått vid medling utanför domstol kommer att utgöra en ny kategori av ärenden vid tingsrätterna. En förlikning ska stadfästas på basis av en ansökan och genom ett skriftligt förfarande. För att förlikningen ska kunna stadfästas krävs uttryckligt samtycke av alla förlikningsparter, vilket förenklar stadfästelseförfarandet. Ansökningarna om stadfästelse av förlikningar förväntas därmed inte belasta tingsrätterna i någon betydande utsträckning.

Utöver förlikningar som uppnått i Finland blir det även aktuellt att stadfästa förlikningar som ingåtts i andra medlemsstater i Europeiska unionen. Tvistemålsdomar som meddelats inom unionen kan verkställas i en annan medlemsstat bl.a. med stöd av Bryssel I-förordningen. Denna förordning har varit gällande redan under en längre tid och detta förfarande kan således betraktas som etablerat. Trots detta utgör de ansökningar om verkställighet som grundar sig på Bryssel I-förordningen endast en obetydlig kategori av ärenden vid domstolarna. Det kan således inte antas att de ärenden som gäller stadfästelse av en förlikning som ingåtts i medling utanför domstol i en annan medlemsstat kommer att bli en sådan kategori av ärenden som skulle medföra nämnvärda konsekvenser i fråga om domstolarnas organisation eller personal.

I detta sammanhang kan man även konstatera att förlikningar som har stadfästs i en annan EU-stat så att de betraktas som officiella handlingar är verkställbara i andra medlemsstater med stöd av Bryssel I-förordningen.

Övriga ändringsförslag

Enligt propositionen ska det faktum att medling inleds vara en sådan rättslig åtgärd som avbryter preskription. En näringsidkares rätt att kräva skadestånd av en annan näringsidkare med anledning av att denne brutit mot konkurrenslagstiftningen preskriberas t.ex. enligt 18 a § 3 mom. i lagen om konkurrensbegränsningar om skadeståndstalan inte har väckts inom fem år från det att näringsidkaren fick kännedom om eller borde ha fått kännedom om att en skada har uppstått.

Denna bestämmelse innebär att en skadeståndstalan för säkerhets skull måste väckas vid tingsrätten i en sådan situation där parterna i tvisten ännu förhandlar om en uppgörelse i godo. Detta är ofta även fallet. För att minska rättegångskostnaderna ber den part som lämnat in stämningsansökan emellertid vanligtvis att domstolen inte ska delge motparten stämningen innan förhandlingarna slutgiltigt har strandat.

Denna praxis är inte förnuftig, vare sig ur parternas eller ur tingsrättens synvinkel. Den part som yrkar på skadestånd tvingas nämligen utarbeta en sådan omfattande stämningsansökan som avses i rättegångsbalken och vid tingsrätten inleds ärenden vars behandling i enlighet med parternas önskemål inte fortskrider. I och med att preskriptionen av den rätt till skadestånd som grundar sig på brott mot konkurrenslagstiftningen ska kunna avbrytas också på andra sätt än genom att en skadeståndstalan väcks vid tingsrätten kommer den praktiska tillämpningen av lagen om konkurrensbegränsningar att förbättras.

I regeringens proposition med förslag till ny konkurrenslag som överläts till riksdagen i juni 2010 föreslås det att den ovan nämnda lagstiftningen ska upphävas. Den nya konkurrenslagen föreslås emellertid innehålla en bestämmelse som motsvarar 18 a § i lagen om konkurrensbegränsningar. Det föreslås dock att bestämmelsens innehåll ska ändras i vissa avseenden. Enligt 20 § 3 mom. i lagförslaget preskriberas rätten till skadestånd för brott mot konkurrenslagstiftningen om skadeståndstalan inte har väckts inom tio år från den dag då överträdelsen inträffade, eller vid fortsatt överträdelse inom tio år från den dag då överträdelsen upphörde.

5 Beredningen av propositionen

Förslaget till regeringsproposition har beretts inom en arbetsgrupp som tillsatts av justitieministeriet den 1 oktober 2009. I arbetsgruppen fanns representanter för justitieministeriet, Helsingfors tingsrätt, Helsingfors stads socialverk, Rättspolitiska forskningsinstitutet, Centralhandelskammaren och Finlands Advokatförbund. Arbetsgruppen överlämnade sitt betänkande den 22 april 2010 (Genomförande av medlingsdirektivet, justitieministeriets betänkanden och utlåtanden 36/2010).

Justitieministeriet sände arbetsgruppens förslag på remiss till 34 olika myndigheter, organisationer och sakkunniga. Sammanlagt 26 av dessa aktörer lämnade in remissyttranden. Ett sammandrag av remissyttrandena har publicerats (justitieministeriets betänkanden och utlåtanden 64/2010). De lagförslag som ingår i propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid justitieministeriet, utgående från betänkandet och med beaktande av de aspekter som framförts i remissyttrandena.

Remissinstanserna förordade den lagtekniska lösning som föreslagits i betänkandet. De förordade också förslaget om att bestämmelserna om stadfästelse av en förlikning så att den blir verkställbar ska tillämpas både på gränsöverskridande tvister och på ärenden som inte har anknytning till andra medlemsstater. Förslaget om förbud mot avgivande av vittnesmål och förslaget om att inledande av medling ska vara en sådan rättslig åtgärd som avbryter preskriptionen understöddes också enhälligt. Till denna del har det således inte föreslagits några ändringar i arbetsgruppens förslag.

Remissinstanserna understödde även betänkandets förslag till förfarande för stadfästelse av en förlikning som uppnåtts vid medling utanför domstol så att den blir verkställbar. Som en problempunkt i samband med stadfästelseförfarandet nämnde dock flera remissinstanser frågan om hur man ska avgöra om ett förlikningsavtal hör till lagens tillämpningsområde och hur hindren för stadfästelse av ett förlikningsavtal ska bedömas på basis av den tillämpliga lagen. Definitionen av ett tvistemål ansågs inte heller vara

tillräckligt tydlig. Dessutom konstaterade man att det av lagen eller dess motivering tydligt borde framgå huruvida avtal om vårdnaden om barn, umgängesrätt och underhåll för barn hör till tillämpningsområdet för 3 kap. i den föreslagna lagen eller inte.

I direktivet bestäms det inte entydigt på basis av vilken lag man ska bedöma ifall ett förlikningsavtal hör till direktivets tillämpningsområde eller inte. Därför föreslås det att frågan om huruvida ett förlikningsavtal hör till den föreslagna lagens tillämpningsområde ska bedömas enligt Finlands materiella lagstiftning. Det förfarande som regleras i 3 kap. i lagförslaget ska t.ex. inte tillämpas på avtal som gäller vårdnaden om barn, umgängesrätt eller underhåll för barn, oavsett om dessa avtal enligt den lag som ska tillämpas på förlikningsavtalet är sådana som en part får ingå utan en myndighets medverkan eller inte. För att förtydliga detta ska lagen innehålla ett uttryckligt omnämnande av att ett avtal som berör vårdnaden om barn, umgängesrätt eller underhåll för barn och som ingåtts vid medling utanför domstol inte ska kunna stadfästas så att det blir verkställbart enligt det förfarande som avses i 3 kap.

Riksdagens justitieombudsman framförde i sitt yttrande att man vid den fortsatta beredningen skulle överväga att avgränsa kretsen av kommersiella aktörer eller organisationer som tillhandahåller medlingstjänster. Dessutom borde man enligt justitieombudsmannen bedöma behovet av att ta in föreskrifter om den allmänna ledningen, styrningen och övervakningen av de privata tjänsteproducenternas verksamhet i lagen.

Ett sådant förslag har dock inte inkluderats i regeringspropositionen, eftersom medlingsdirektivet inte möjliggör en dylik avgränsning. Det skulle dessutom i praktiken vara omöjligt att avgränsa kretsen av sådana aktörer som tillhandahåller medlingstjänster, i synnerhet i andra medlemsstater. Den medling som tillhandahålls av kommersiella tjänsteproducenter kan inte heller jämföras med t.ex. medling i brott, som enligt lag ska ledas av en myndighet.

De förslag i betänkandet som gällde ändring av bestämmelserna om medling i domstol fick däremot ett mer motstridigt motta-

gande av remissinstanserna än de andra förslagen.

Riksdagens justitieombudsman förhöll sig t.ex. avvaktande till arbetsgruppens förslag om att det ska vara möjligt att begära att en viss domare utses till medlare. På de grunder som presenterats ovan i avsnittet om medling i domstol i kapitel 3.2 har arbetsgruppens förslag ändå inkluderats i regeringspropositionen.

Arbetsgruppen föreslog vidare i sitt betänkande att medlingen i domstol i regel ska ske utan att allmänheten är närvarande, om inte parterna avtalar om något annat. En stor del av remissinstanserna förordade en begränsning av offentligheten i enlighet med förslaget, men det framfördes också motstånd mot detta förslag.

De aktörer som understödde förslaget betonade betydelsen av medlingens konfidentiella karaktär. De som motsatte sig förslaget accentuerade däremot den huvudregel enligt vilken myndighetsverksamheten ska vara offentlig och betonade de krav som grundlagen ställer på domstolsverksamheten. Båda ståndpunkterna innefattar beaktansvärda aspekter. Med anledning av responsen ändrades dock arbetsgruppens förslag till regeringsproposition så att utgångspunkten inte ska vara att förfarandet är konfidentiellt, men parterna ska ges en större möjlighet att påverka medlingens offentlighet än för närvarande.

I sitt betänkande hade arbetsgruppen även föreslagit att bestämmelsen om hur förlikning uppnås skulle ändras så att medlaren inte ens med parternas samtycke längre på eget initiativ skulle kunna erbjuda sig att lägga fram ett förslag till uppgörelse i godo. Endast ifall parterna särskilt begär det skulle medlaren kunna lägga fram ett förlikningsförslag. Även i detta fall borde förlikningsförslaget bygga på omständigheter som kommit fram vid medlingen och på parternas behov. Förslaget skulle alltså inte i enlighet med gällande lag grunda sig på vad som anses vara en skälig lösning.

Detta förslag rönt både understöd och motstånd. Det ansågs viktigt att medlaren har rätt att lägga fram ett förlikningsförslag i samband med medling i domstol t.ex. i sådana situationer där ingendera parten utan att

tappa ansiktet kan vara den första som ber om ett förlikningsförslag. På grund av motståndet mot förslaget har det inte inkluderats i regeringspropositionen. På de grunder som har presenterats i avsnittet om medling i

domstol ovan i kapitel 3.2 föreslås det dock att bestämmelsen om hur förlikning uppnås ska ändras så att det inte längre ska konstateras att förlikningsförslaget ska bygga på en skälighetsbedömning.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Lagen om medling i tvistemål och stadfästelse av förlikning i allmänna domstolar

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. Tillämpningsområde. Denna paragraf föreslås innehålla föreskrifter om lagens tillämpningsområde. Enligt paragrafens 1 mom. ska denna lag tillämpas på medling i tvistemål och tvistiga ansökningsärenden i allmänna domstolar, dvs. på förlikning i domstol. Denna paragraf motsvarar till sitt innehåll 1 § i den gällande lagen om medling i domstol.

Enligt 2 mom. i paragrafen ska lagen också tillämpas på stadfästelse av en förlikning som uppnåtts i medling utanför domstol så att den blir verkställbar. När det gäller bestämmelserna om stadfästelse av en förlikning så att den blir verkställbar omfattar lagens tillämpningsområde enligt detta moment förlikningar som har uppnåtts vid medling utanför domstol i Finland.

Enligt 3 mom. ska tillämpningsområdet för bestämmelserna om stadfästelse av en förlikning som uppnåtts i medling utanför domstol så att den blir verkställbar utvidgas så att det också omfattar förlikningar som uppnåtts i någon annan av Europeiska unionens medlemsstater. När det gäller stadfästelse av förlikningar så att de blir verkställbara ska både förlikningar som uppnåtts i medling utanför domstol och förlikningar som uppnåtts i medling i domstol höra till lagens tillämpningsområde. Lagen ska dock endast gälla sådana förlikningar som avses i medlingsdirektivet. När det gäller förlikningar som har ingåtts i andra medlemsstater ska lagens bestämmelser om stadfästelse av en förlikning så att den blir verkställbar således endast tillämpas på förlikningar som gäller gränsöverskridande tvister.

Lagens bestämmelser ska inte tillämpas på förlikningar som har ingåtts i Danmark.

2 §. Lagens förhållande till andra bestämmelser. Denna paragraf föreslås innehålla en

bestämmelse om lagens förhållande till sådana bestämmelser om medling som finns någon annanstans i lagstiftningen. Den föreslagna lagen ska nämligen vara en allmän lag. Enligt de allmänna principerna åsidosätts en allmän lag av en specielllag. Om det i någon annan lag finns avvikande bestämmelser om medling eller om något som hänför sig till medling, ska de således enligt denna paragraf tillämpas i stället för den föreslagna lagen. Lagen ska t.ex. inte inverka på äktenskapslagens bestämmelser om medling i familjefrågor, på medlingsbestämmelserna i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt eller på bestämmelserna i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt. Lagen ska inte heller påverka tillämpningen av lagen om medling vid brott och i vissa tvister till den del lagen innehåller bestämmelser om medling i tvistemål. Den nämnda lagen innehåller emellertid inte föreskrifter om förlikningens verkställbarhet. Ifall en förlikning uppnås i en tvist som behandlas vid medling i enlighet med lagen om medling vid brott och i vissa tvister och parterna önskar få förlikningen stadfäst så att den blir verkställbar, ska detta kunna ske enligt det förfarande som regleras i 3 kap. i den föreslagna lagen.

2 kap. Medling i domstol

Detta kapitel ska innehålla bestämmelser som enbart gäller medling i domstol.

3 §. Syftet med och förutsättningar för medling i domstol. Denna paragraf föreslås innehålla föreskrifter om syftet med medling i domstol samt om förutsättningarna för medlingen. Till sitt innehåll motsvarar paragrafen 2 och 3 § i den gällande lagen om medling i tvistemål i allmänna domstolar.

4 §. Hur medling i domstol inleds. Denna paragraf ska innehålla föreskrifter om hur medling i domstol inleds. Paragrafen motsvarar till sitt innehåll 4 § i den gällande lagen. Det föreslås emellertid att paragrafens 1 mom. ska utökas med en bestämmelse om att det ska vara möjligt att begära att en viss domare vid domstolen förordnas till medlare.

En redogörelse för den föreslagna ändringen ingår ovan i avsnittet om medling i domstol i kapitel 3.2 som gäller de viktigaste förslagen i propositionen.

5 §. Medlare och medlares biträde. Det föreslås att denna paragraf ska innehålla föreskrifter om medlare och medlares biträden. Paragrafen motsvarar till sitt innehåll 5 § i den gällande lagen. Enligt paragrafens 2 mom. kan medlaren, som är domare vid domstolen, med parternas samtycke anlita ett biträde för att säkra nödvändig expertis i den sak som är föremål för medling eller för att i övrigt främja medlingen. Ett sådant biträde, som bekostas av parterna, kan enligt överenskommelse också sköta andra medlaruppgifter. Medlaren kan t.ex. föra förhandlingar med parterna.

Medlingsarbetsgruppen har dryftat frågan om huruvida en person som inte hör till domstolspersonalen direkt kunde förordnas till medlare vid medling i domstol. En sådan möjlighet lades fram i det arbetsgruppsbetänkande som gavs innan den gällande lagen om medling i tvistemål i allmänna domstolar stiftades (justitieministeriets arbetsgruppsbetänkande 2003:2). Remissinstanserna förhöll sig emellertid mycket tveksamma till detta förslag, som ansågs vara problematiskt med tanke på ansvars- och kostnadsfrågorna. Bl.a. av dessa orsaker innehåller denna proposition inte några förslag till ändringar av de gällande bestämmelserna om under vilka förutsättningar och i vilken utsträckning en utomstående person kan sköta medlaruppgifter vid medling i domstol.

6 §. Hur medling i domstol genomförs. Denna paragraf föreslås innehålla föreskrifter om hur medling i domstol genomförs. Paragrafen motsvarar till sitt innehåll 6 § i den gällande lagen.

7 §. Åstadkommande av förlikning. Denna paragraf ska innehålla föreskrifter om hur förlikning uppnås vid medling i domstol. Den föreslagna paragrafen motsvarar i huvudsak 7 § i den gällande lagen. I paragrafens 1 mom. föreslås inte några ändringar. Paragrafens 2 mom. ska emellertid ändras så att medlaren i sitt förlikningsförslag tydligare än för närvarande ska ta sikte på framtiden.

8 §. Stadfästelse av förlikning. Denna paragraf föreslås innehålla en bestämmelse om

hur en förlikning som uppnåtts i medling i domstol stadfästs. Paragrafen överensstämmer till sitt innehåll med 8 § 2 mom. i den gällande lagen. Den bestämmelse som ingår i 8 § 1 mom. i den gällande lagen anses däremot obehövlig och ska därför inte tas in i motsvarande paragraf i den nya lagen.

9 §. Avslutande av medling i domstol. Denna paragraf ska innehålla föreskrifter om hur medlingen avslutas. Paragrafen motsvarar till sitt innehåll 9 § i den gällande lagen.

10 §. Ärenden som gäller barns ställning och rättigheter. Denna paragraf föreslås innehålla föreskrifter om medling i ärenden som gäller underhåll för barn eller vårdnad om barn och umgängesrätt. Paragrafen motsvarar till sitt innehåll 18 § i den gällande lagen.

11 §. Behörig domstol. Denna paragraf ska innehålla föreskrifter om vilken domstol som är behörig. Paragrafen motsvarar till sitt innehåll 10 § i den gällande lagen.

12 §. Offentlighet för medling i domstol. Denna paragraf ska innehålla föreskrifter om offentligheten när det gäller medling i domstol. Första och andra meningen i den gällande lagens 12 §, som likaså gäller medlingens offentlighet, ska överföras till denna paragraf i oförändrad form. Paragrafens tredje mening ska däremot ändras så att den gäller medlingen i sin helhet. Enligt denna mening kan medlingen på begäran av parterna genomföras utan att allmänheten är närvarande, om tilltron till att medlingen går riktigt till eller något annat vägande skäl inte kräver att behandlingen är offentlig. Innebörden av denna ändring och dess grunder har refererats ovan i det avsnitt som gäller medling i domstol i kapitel 3.2.

13 §. Sekretess. Denna paragraf föreslås innehålla en bestämmelse om tystnadsplikt för medlaren och medlarens biträde. Medlaren eller medlarens biträde ska inte få röja vad han eller hon i sitt uppdrag har fått veta om den sak som är föremål för medling, om inte den till vars förmån tystnadsplikten har föreskrivits ger sitt samtycke till att uppgifterna röjs eller något annat föreskrivs i lag.

Enligt medlingsdirektivet är varken medlarna eller andra personer som är involverade i medlingsprocessen skyldiga att i domstolsförfaranden rörande privaträttsliga frågor el-

ler skiljedomsförfaranden lämna vittnesmål om information som kommit fram i samband med medlingsförfarandet. I denna proposition föreslås det att en bestämmelse om förbud mot avgivande av vittnesmål ska tas in i 17 kap. i rättegångsbalken. Direktivet innehåller däremot inga föreskrifter om tystnadsplikt och det krävs således inte heller att sådana föreskrifter inkluderas i den nationella lagstiftningen. Det skulle emellertid vara inkonsekvent ifall en person som inte är skyldig att lämna vittnesmål om information som kommit fram vid medlingen kunde röja samma information för utomstående. Därför föreslås det att en bestämmelse om tystnadsplikt för medlaren ska inkluderas i kapitlet om medling i domstol.

14 §. Jäv för medlare. Denna paragraf föreslås innehålla föreskrifter om jäv för medlare. Paragrafen motsvarar till sitt innehåll 15 § i den gällande lagen.

15 §. Företrädande av parterna. Denna paragraf ska innehålla föreskrifter om hur parterna ska företrädas. Paragrafen motsvarar till sitt innehåll 11 § i den gällande lagen.

16 §. Förbud mot att åberopa uppgifter. Denna paragraf föreslås innehålla föreskrifter om att parterna inte får åberopa uppgifter som kommit fram vid medlingen i domstol. Paragrafen motsvarar till sitt innehåll 13 § i den gällande lagen.

17 §. Besväröförbud. Denna paragraf ska innehålla ett förbud mot sökande av ändring i vissa beslut som fattas vid medling i domstol. Paragrafen motsvarar till sitt innehåll 16 § i den gällande lagen.

3 kap. **Stadfästelse av en förlikning som uppnåtts vid medling utanför domstol så att den blir verkställbar**

18 §. Medling utanför domstol. I denna paragraf fastställs hurdan medling utanför domstol som hör till tillämpningsområdet för denna lag. De föreslagna definitionerna är förenliga med medlingsdirektivet.

Paragrafens *1 mom.* motsvarar artikel 3.a i direktivet. Enligt detta moment avses med medling utanför domstol i den föreslagna lagen ett strukturerat förfarande där parterna i ett tvistemål på egen hand frivilligt försöker

lösa sin tvist genom att nå en överenskommelse om lösning av tvisten med hjälp av en medlare.

Förfarandet anses vara strukturerat på det sätt som avses i lagförslaget då medlingen baserar sig på avtal, regler eller något annat arrangemang, t.ex. på ett beslut om att medling ska inledas. Medlingen anses också vara strukturerad om medlaren är anställd hos en organisation som tillhandahåller medlingstjänster och organisationen har sådana regler för medlingen som dess medlare följer. Exempelvis Finlands Advokatförbunds medlingsförfarande uppfyller de kriterier som anges i den föreslagna bestämmelsen.

Den lagstiftning som ska tillämpas på en förlikning som har uppnåtts vid medling utanför domstol ska också tillämpas på en förlikning som har uppnåtts vid medling som gäller brott till den del den uppnådda förlikningen gäller ett tvistemål, t.ex. skadestånd. I lagen om medling vid brott och i vissa tvister finns föreskrifter om förfarandet i samband med sådan medling som gäller brottmål och vissa tvistemål. Den medling som regleras i den nämnda lagen utgör också ett sådant strukturerat förfarande som avses i den aktuella bestämmelsen.

Det faktum att förfarandet ska vara strukturerat innebär dock inte att förfarandet måste följa ett detaljerat schema som fastställts på förhand. Vid medling används tvärtom i allmänhet varierande förhandlings- och medlingstekniker som lämpar sig för den aktuella situationen. Det kan således vara fråga om strukturerad medling trots att förfarandet är mångfacetterat.

Enligt artikel 3.a i medlingsdirektivet avses med medling ett förfarande genom vilket parterna i en tvist på egen hand frivilligt försöker nå en överenskommelse om lösning av tvisten. Också denna definition ska tas in i paragrafen.

Medlingen ska alltid grunda sig på frivillighet. Detta innebär att förfarandet ska vara sådant att medlingsparterna, eller en av dem, alltid ska ha rätt att avsluta medlingen när som helt. Lagens bestämmelser tillämpas således inte på en förlikning som har uppnåtts vid ett sådant förfarande där parterna på förhand har förbundit sig att iaktta medlarens

beslutsrekommendation i det fall att en egentlig förlikning inte uppnås.

I paragrafens 2 mom. konstateras det att lagens bestämmelser inte ska tillämpas på ett förfarande vars syfte är att medlaren som sakkunnig fattar beslut eller ger rekommendationer om hur tvisten ska lösas, oavsett om dessa beslut eller rekommendationer är bindande för parterna eller inte. Den föreslagna bestämmelsen har utformats så att den överensstämmer med skäl 11 i medlingsdirektivets ingress. Enligt skäl 11 bör direktivet inte tillämpas på främjande av förlikningsverksamhet vid domstol, förfaranden för konsumentklagomål, skiljeförfaranden, expertbedömningar eller förfaranden som leder till en formell rekommendation om lösningen av tvisten.

I paragrafens 3 mom. definieras de begrepp som används i 1 mom. Enligt 1 punkten i momentet avses med *tvistemål* ett sådant civil- eller handelsrättsligt ärende där förlikning är tillåten. Denna definition är förenlig med artikel 1.2 i medlingsdirektivet som gäller direktivets materiella tillämpningsområde. Definitionen omfattar därmed inte sådana ärenden där det krävs medverkan av en myndighet för att ett avtal ska kunna ingås.

Enligt skäl 10 i direktivet bör direktivet inte tillämpas på rättigheter och skyldigheter som parterna enligt berörd tillämplig lag inte får besluta om själva. Det konstateras även att sådana rättigheter och skyldigheter är särskilt vanligt förekommande inom familje- och arbetsrätten. Frågan om vilken lag som ska utgöra grund för bedömningen av om ett avtal hör till direktivets tillämpningsområde är dock inte helt entydig enligt direktivet. Då ett förlikningsavtal förklaras verkställbart enligt det förfarande som regleras i 3 kap. i den föreslagna lagen är det fråga om ett avtal som är avsett att verkställas i Finland. Därför ska också frågan om huruvida förlikningsavtalet gäller ett dispositivt tvistemål i första hand bedömas på basis av Finlands materiella lagstiftning.

I detta sammanhang bör man även observera att ett skadeståndskrav som hänför sig till ett brott betraktas som ett sådant sedvanligt tvistemål som avses i 1 punkten. Ett avtal som gäller ett sådant skadeståndskrav hör så-

ledes till tillämpningsområdet för bestämmelserna i 3 kap.

Enligt 2 punkten i momentet ska medlaren vara en person som fått utbildning i medling och som sköter medlingsuppdrag antingen privat eller som anställd hos en organisation som tillhandahåller medlingstjänster. Genom att ställa krav på ett visst mått av förtrogenhet med medling tryggas effektiviteten, opartiskheten och sakkunskapen vid medlingen, dvs. i praktiken medlingens kvalitet.

Justitieministeriet ordnar utbildning i medling för domare. Utbildningen är indelad i tre nivåer och består av en tvådagars grundutbildning, ett tredagars medlingsseminarium samt en tvådagars fördjupad utbildning. Utbildning i medling tillhandahålls också inom justitieförvaltningen. T.ex. Finlands Advokatförbund har ordnat utbildning i medling sedan år 1999. Advokatförbundets grundutbildning och fortbildning i medling räcker sammanlagt tre dagar och innefattar både teori om medling och praktiska övningsuppgifter. Sådana frivilliga medlare som avses i lagen om medling vid brott och i vissa tvister utbildas av kommunens socialväsande eller av en organisation som ordnar medlarutbildning med stöd av ett uppdragsavtal. Grundutbildningen omfattar i allmänhet 35 timmar och därutöver ordnas kontinuerligt fortbildning för frivilliga medlare. Medlare som genomgått denna utbildning kan också fungera som medlare i sådana tvistemål där medling sker med stöd av lagen om medling vid brott och i vissa tvister.

Det är viktigt att medlaren har förmåga till interaktion, inger förtroende och är opartisk. Till de andra färdigheter som är viktiga för en medlare hör förmåga att lyssna aktivt, hantera känslor och skapa en god underhandlingsatmosfär. Vid bedömningen av medlaren skicklighet är det därför inte i första hand avgörande ifall personen i fråga har erfarenhet av medling vid brott, medling i domstol, medling i familjefrågor eller medling i avtalstvister mellan storföretag. Personens grundutbildning är inte heller avgörande i detta sammanhang.

Om den person som fungerar som medlare har skött medlingsuppdrag i flera års tid, ska denne i regel inte vara tvungen att visa att han eller hon fått utbildning i medling för att

kunna betraktas som en sådan medlare som avses i definitionen i 2 punkten. När det gäller förlikningar som har ingåtts i en annan medlemsstat eller det är fråga om en medlare som tillhandahåller privata tjänster ska där- emot ett tillbörligt intyg över utbildningen eller motsvarande dokument fogas till ansökan om stadfästelse av förlikningen.

Enligt 3 punkten i momentet avses med förlikning ett skriftligt avtal som ingåtts vid medling utanför domstol, som förlikningsparterna har undertecknat och som medlaren genom sin underteckning har fastställt. Av denna bestämmelse följer att förlikningsavtalet ska ingås skriftligen för att det ska kunna stadfästas så att det blir verkställbart.

Paragrafens 4 mom. föreslås innehålla en bestämmelse om tillämpningen av föreskrifterna i 3 mom. på förlikningsavtal som gäller vårdnaden om barn, umgängesrätt eller underhåll för barn. Enligt denna bestämmelse ska förlikningar som ingåtts vid medling utanför domstol i dessa ärenden inte kunna stadfästas så att de blir verkställbara enligt det förfarande som avses i kapitlet. Denna bestämmelse ska tillämpas både på förlikningar som ingåtts i Finland och på förlikningar som ingåtts i en annan medlemsstat i Europeiska unionen.

19 §. Förlikningens innehåll. I denna paragraf uppräknas de uppgifter som ska ingå i ett förlikningsavtal för vilket stadfästelse söks så att det ska bli verkställbart.

Enligt 1 punkten i paragrafen ska förlikningsavtalet innehålla information om förlikningsparterna. I detta syfte ska åtminstone parternas namn i sin helhet antecknas i avtalet och i allmänhet också parternas hemort eller den ort där de är bosatta, så att domstolens behörighet kan säkerställas.

Enligt 2 punkten ska förlikningsavtalet innehålla uppgifter om den sak förlikningen gäller. Ifall det t.ex. är fråga om ersättning för en skada som orsakats genom skadegörelse ska detta konstateras i förlikningsavtalet.

Enligt 3 punkten ska förlikningsavtalet innehålla så noggranna uppgifter om förlikningens innehåll, dvs. om resultatet av medlingen, att de förpliktelser som ingår i avtalet ska kunna verkställas i enlighet med utsökningsbalkens bestämmelser. Av ett avtal som ska stadfästas så att det blir verkställbart ska

det t.ex. tydligt framgå vem som är skyldig att betala ersättning och till vem ersättningen ska betalas.

Enligt 4 punkten ska förlikningsavtalet dessutom innehålla uppgifter om medlaren. Om medlaren t.ex. representerar en organisation som tillhandahåller medlingstjänster ska också detta framgå av avtalet.

20 §. Stadfästelse av förlikning så att den blir verkställbar. Denna paragraf föreslås innehålla föreskrifter om förfarandet för stadfästelse av en förlikning.

I paragrafens 1 mom. bestäms det att tingsrätten kan stadfästa en förlikning eller en del av en förlikning så att den blir verkställbar. T.ex. en förlikning som hör till området för straffrätt men som också innehåller en överenskommelse om skadeståndsskyldighet ska enligt lagförslaget kunna stadfästas så att den blir verkställbar i fråga om skadeståndet. I detta fall ska beslutet innehålla ett särskilt omnämnande av vilka rättshandlingar i förlikningsavtalet som stadfästs.

Också förlikningar som har ingåtts i dispositiva tvistemål kan innefatta sådana överenskommelser som inte kan verkställas med stöd av utsökningsbalkens bestämmelser. I dessa fall stadfästs bara den del av förlikningen som i praktiken kan verkställas. Det faktum att ett förlikningsavtal inte kan stadfästas så att det blir verkställbart i sin helhet innebär dock inte att tingsrätten alltid i sitt beslut om stadfästelse av en förlikning ska specificera till vilken del förlikningen är verkställbar. Även i nuläget stadfäster domstolarna förlikningar som innefattar sådana biförpliktelser som inte hör samman med huvudsaken och som inte i praktiken kan verkställas med hjälp av tvångsmedel. Eftersom den huvudsakliga förpliktelsen i dessa fall i allmänhet är klar, stadfästs förlikningen som sådan utan att domstolen i stadfästelsebeslutet specificerar vilka delar av förlikningen som är verkställbara och vilka som inte kan verkställas. Detta förfarande har i praktiken inte orsakat några problem vid utsökningen. Självfallet finns det dock inga hinder för att domstolen i sitt beslut särskilt specificerar vilken del av förlikningen som stadfästs så att den blir verkställbar.

Det ursprungliga förlikningsavtalet, som tillställs domstolen tillsammans med ansökan

om stadfästelse av förlikningen, ska fogas till domstolens beslut om stadfästelse av förlikningsavtalet så att det blir verkställbart.

I detta moment konstateras det även att ärendet inleds genom en skriftlig ansökan som ska tillställas tingsrättens kansli. I avvikelser från vad som gäller t.ex. i fråga om sådana ansökningsärenden som avses i rättegångsbalken kan ansökan inte framställas muntligen.

Paragrafens 2 mom. föreslås innehålla föreskrifter om de personer som är delaktiga i ansökningsärendet. Enligt momentet ska ansökan kunna göras av förlikningsparterna gemensamt eller av en eller flera av parterna med de andra parternas uttryckliga samtycke. Om ansökan inte lämnas in av alla parterna gemensamt, ska de andra parternas skriftliga samtycke till ansökan fogas till den.

Någon särskild bestämmelse om hörande av parterna ska inte tas in i lagen. Enligt 26 § i den föreslagna lagen ska bestämmelserna i 8 kap. i rättegångsbalken i tillämpliga delar tillämpas på det aktuella förfarandet, eftersom det är fråga om ett ärende som inleds på ansökan.

Paragrafens 3 mom. föreslås innehålla föreskrifter om innehållet i ansökan. Ansökan ska bl.a. innehålla en begäran om att förlikningen ska stadfästas så att den blir verkställbar. Dessutom ska ansökan innehålla uppgifter om på vilken grund domstolen är behörig, ifall behörighetsgrunden – partens hemvist eller vanliga vistelseort – inte framgår t.ex. av förlikningsavtalet.

Ansökan ska dessutom i tillämpliga delar innefatta de uppgifter som avses i 5 kap. 2 § 2 och 3 mom. i rättegångsbalken. Enligt dessa lagrum ska ansökan bl.a. innehålla uppgifter om domstolens namn, parternas namn, yrken och boningsorter, namnen på eventuella lagliga företrädare samt processadressen. Sökanden ska även underteckna ansökan. Om sökanden emellertid inte själv har upprättat ansökan, ska ansökan undertecknas av den person som upprättat den. Den som upprättat ansökan ska också uppge sitt yrke och sin boningsort.

I paragrafens 4 mom. uppräknas de handlingar som ska fogas till ansökan. Enligt 1 punkten i momentet ska förlikningsavtalet i original eller en kopia av förlikningsavtalet

fogas till ansökan. Om förlikningsavtalet har upprättats på något annat språk än finska eller svenska, ska en bestyrkt översättning av förlikningsavtalet till finska eller svenska enligt 2 punkten fogas till ansökan, om inte domstolen beviljar undantag från detta.

Enligt 3 punkten ska de andra förlikningsparternas skriftliga samtycke till att förlikningen stadfästs fogas till ansökan, ifall ansökan inte har lämnats in av alla förlikningsparter gemensamt.

Enligt 4 punkten ska ansökan dessutom förses med en kopia av det skriftliga avtalet om medlingen eller annan motsvarande utredning där det framgår att medlingsförfarandet varit förenligt med de krav som ställs i 18 § 1 mom. i den föreslagna lagen. Vid behov ska man i samband med ansökan också lägga fram utredning om att medlaren har genomgått sådan utbildning som föreskrivs i lagen.

21 §. Behörig domstol. Denna paragraf föreslås innehålla föreskrifter om den domstol som är behörig att behandla ärenden som gäller stadfästelse av en förlikning. Tingsrätten ska stadfästa en förlikning som uppnåtts i medling utanför domstol så att den blir verkställbar. Behörig tingsrätt är den inom vars domkrets en förlikningspart har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Om ingen av parterna har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort i Finland är Helsingfors tingsrätt behörig domstol.

22 §. Handlingars offentlighet. Enligt denna paragraf gäller det som bestäms i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar i tillämpliga delar i fråga om offentligheten för handlingar som utfärdas i samband med förfarandet för stadfästelse av en förlikning som uppnåtts i medling utanför domstol samt i fråga om förlikningsavtalets offentlighet.

Av denna bestämmelse följer att handlingar som lämnats till domstolen för att fogas till diariet är offentliga. När det är fråga om stadfästelse av en förlikning som uppnåtts vid medling utanför domstol så att den blir verkställbar är utgångspunkten att ansökan och dess bilagor samt beslutet om stadfästelse är offentliga handlingar.

23 §. Hinder för stadfästelse av en förlikning. Denna paragraf föreslås innehålla före-

skrifter om hinder för stadfästelse av en förlikning. En förlikning får inte stadfästas om den strider mot lag, är uppenbart oskäligen eller kränker en utomståendes rätt. Denna mening motsvarar andra meningen i 20 kap. 3 § 1 mom. i rättegångsbalken. Bestämmelserna i 20 kap. i rättegångsbalken tillämpas på stadfästelse av förlikningar som uppnåtts vid medling i domstol. Den bestämmelse som gäller hinder för stadfästelse av en förlikning föreslås ha samma innehåll som rättegångsbalkens föreskrifter, så att enhetliga bestämmelser tillämpas vare sig förlikningen har uppnåtts vid medling i domstol eller vid medling utanför domstol.

Ifall det är fråga om en förlikning som har ingåtts i en annan medlemsstat, ska förlikningens lagstridighet eller oskälighet i första hand bedömas enligt den lag som ska tillämpas på förlikningsavtalet. Vilken lag som ska tillämpas på förlikningsavtalet bestäms på basis av den internationella privaträttens bestämmelser.

Om domstolen ska tillämpa en främmande stats lag och dess innehåll inte är känt för domstolen, ska domstolen enligt 17 kap. 3 § 1 mom. i rättegångsbalken uppmana en part att lägga fram bevisning om lagens innehåll. Denna bestämmelse blir tillämplig också på ansökningar om stadfästelse av en förlikning. En förlikning som har ingåtts vid domstol betraktas i allmänhet som lagstridig endast om den förpliktar till ett agerande som uttryckligen är förbjudet i lag eller som ålägger någon att avhålla sig från ett agerande som påbjuds i lag. I avvikelser från vad som är fallet när det gäller rättsskipning, måste förlikningen alltså inte grunda sig på lag. För att ett förlikningsavtal ska kunna stadfästas så att det blir verkställbart krävs det däremot ett uttryckligt godkännande av alla förlikningsparter. Med hänsyn till dessa omständigheter ska domstolen i praktiken utan att närmare utreda detaljerna i den lag som ska tillämpas på förlikningsavtalet kunna stadfästa ett sådant förlikningsavtal som ingåtts i en annan medlemsstat och som inte verkar ha ett osedvanligt innehåll. Vid prövningen av eventuella hinder för stadfästelse av en förlikning finns det även skäl att beakta huruvida medlingen har genomförts vid domstolen, under ledning

av en annan myndighet eller vid ett förfarande utanför domstol.

För att en förlikning ska kunna stadfästas krävs det också att dess innehåll ska kunna verkställas på det sätt som föreskrivs i utskökningsbalken. Det faktum att förlikningsavtalet inte i sin helhet omfattas av lagens tillämpningsområde eller att avtalet bara delvis kan verkställas med hjälp av tvångsmedel hindrar dock inte att förlikningsavtalet stadfästs till den del det är möjligt. T.ex. vid medling i brottmål behandlas vanligtvis både offrets psykiska skador och sådana skadeståndsyrkanden som grundar sig på brottet. Såsom det konstaterats ovan utgör frågan om skadeståndsyrkandet ett tvistemål. Ett förlikningsavtal som ingåtts vid medling i ett brottmål, där parterna kommer överens om att den ena parten lägger ner sitt straffyrkande och den andra ber om förlåtelse och för binder sig att ersätta den skada som orsakats av gärningen, ska enligt de föreslagna föreskrifterna kunna stadfästas så att det blir verkställbart till den del det gäller skadeståndet.

24 §. Ändringssökande. Denna paragraf föreslås innehålla en bestämmelse om sökande av ändring i beslut som gäller stadfästelse av en förlikning som uppnåtts vid medling utanför domstol så att den blir verkställbar. I ett sådant beslut får ändring sökas enligt vad som föreskrivs om sökande av ändring i en dom som har meddelats av domstolen i fråga.

Både den som har lämnat in ansökan om stadfästelse av förlikningen och de andra förlikningsparterna ska kunna söka ändring i beslutet om stadfästelse av förlikningen så att den blir verkställbar.

Ändring kan sökas i ett beslut där det bestämts att förlikningen inte stadfästes och i vissa fall också i ett beslut genom vilket förlikningen har stadfästes i enlighet med ansökan.

Ifall tingsrätten inte har stadfäst förlikningen, kan ändringssökanden yrka på att hovrätten ska stadfästa förlikningen så att den blir verkställbar i enlighet med ansökan.

Om förlikningen däremot har blivit stadfäst i enlighet med ansökan, kan en grund för ändringssökande t.ex. utgöras av att den stadfästa förlikningen inte gäller ett tvistemål. En överenskommelse i ett förlikningsavtal om

att den ena förlikningsparten återkallar sin polisanmälan ifall den andra parten ersätter den skada som orsakats av den gärning som avses i polisanmälan kan t.ex. inte stadfästas så att den blir verkställbar med stöd av den föreslagna lagen. Förlikningen kan nämligen stadfästas så att den blir verkställbar endast till den del den gäller ett tvistemål. Ändringsökanden kan således yrka på att hovrätten ska ändra eller precisera beslutet om stadfästelse av förlikningen så att beslutet bara gäller skadeståndet.

En annan grund för ändringsökande kan utgöras av att det funnits ett sådant hinder för stadfästelse av förlikningen som avses i 23 § i lagförslaget. I detta fall kan ändringsökanden yrka på att hovrätten ska ändra tingsrätens beslut så att förlikningen inte stadfästs.

Utöver de ordinära metoderna för ändringsökande har parterna också möjlighet att vid behov utnyttja extraordinära metoder för ändringsökande.

25 §. Medling i domstol i någon annan av Europeiska unionens medlemsstater. Denna paragraf föreslås innehålla föreskrifter om stadfästelse av en förlikning som uppnåtts i någon annan av Europeiska unionens medlemsstater vid ett förfarande som motsvarar medling i domstol. Enligt denna paragraf ska bestämmelserna i 3 kap. i tillämpliga delar tillämpas när det är fråga om att en förlikning som uppnåtts i någon annan av Europeiska unionens medlemsstater i ett förfarande som motsvarar medling i domstol ska stadfästas så att den blir verkställbar. En förlikning som uppnåtts vid medling i domstol i en annan medlemsstat ska således inte jämföras med en förlikning som uppnåtts vid medling i domstol i Finland, utan med en förlikning som uppnåtts vid medling utanför domstol.

När det gäller förlikningar som ingåtts i andra medlemsstater ska lagen i enlighet med vad som bestäms i 1 § 3 mom. i lagförslaget endast tillämpas på sådana förlikningar som avses i medlingsdirektivet. För att bestämmelserna om stadfästelse av en förlikning så att den blir verkställbar ska kunna tillämpas på en förlikning som har ingåtts i en annan medlemsstat ska det således vara fråga om en förlikning som gäller en gränsöverskridande tvist. Lagens bestämmelser ska inte heller tillämpas på förlikningar som ingåtts i Dan-

mark. Detta gäller både förlikningar som ingåtts vid medling i domstol och förlikningar som ingåtts vid medling utanför domstol.

26 §. Ärendets behandling. Denna paragraf ska innehålla en bestämmelse om behandlingen av ärenden som gäller stadfästelse av en förlikning som uppnåtts vid medling utanför domstol så att den blir verkställbar. På behandlingen av en ansökan om stadfästelse av en förlikning tillämpas enligt denna paragraf det som bestäms om behandlingen av ansökningsärenden i rättegångsbalken, till den del inte något annat bestäms i den föreslagna lagen.

Den föreslagna lagens 3 kap. ska endast innehålla föreskrifter om vissa avvikelser från det förfarande som gäller behandlingen av ansökningsärenden. Hörandet av parterna och meddelandet av beslut ska t.ex. ske i enlighet med bestämmelserna i 8 kap. i rättegångsbalken.

4 kap. **Gemensamma bestämmelser**

27 §. Medlingskostnader. Paragrafens 1 mom. föreslås innehålla en bestämmelse om kostnaderna för medling i domstol. Enligt denna bestämmelse svarar parten själv för de kostnader han eller hon orsakas av medlingen i domstol. Denna bestämmelse motsvarar till sitt innehåll 14 § 1 mom. i den gällande lagen.

Enligt 2 mom. får en part vid en rättegång som gäller ett ärende som varit föremål för medling inte kräva ersättning av motparten för sina kostnader för medlingen i domstol eller för medlingen utanför domstol. När det gäller förlikning i domstol motsvarar denna bestämmelse till sitt innehåll 14 § 2 mom. i den gällande lagen. Det föreslås emellertid att bestämmelsen ska utökas med ett omnämmande av att parten inte heller ska kunna kräva ersättning för medlingskostnaderna vid en senare rättegång som berör en sådan sak som varit föremål för medling utanför domstol.

Denna bestämmelse innebär att en part, i det fall där parterna inte har nått en förlikning vid medling utanför domstol, inte i en senare rättegång som gäller den tvist som varit föremål för medling ska kunna kräva ersättning för de kostnader han eller hon orsa-

kats av medlingen. Medling utanför domstol ska således inte kunna jämföras med sådana förlikningsförhandlingar vars kostnader anses hänföra sig till förberedande av rättegången och betraktas som ersättningsgilla rättegångskostnader med stöd av 21 kap. 8 § i rättegångsbalken.

Denna bestämmelse förtydligar rättsläget. Huvudregeln ska således också vid medling utanför domstol vara att parterna står för sina egna kostnader. Denna bestämmelse hindrar dock inte förlikningsparterna från att ingå ett särskilt avtal om kostnadsansvaret.

28 §. Avgifter. Denna paragraf föreslås innehålla en bestämmelse om de avgifter som tas ut vid domstolen. Bestämmelsen motsvarar 17 § i den gällande lagen, men den föreslås även innehålla föreskrifter om de avgifter som tas ut för behandlingen av en ansökan om stadfästelse av en förlikning så att den blir verkställbar.

Föreskrifter om de avgifter som tas ut för behandlingen av en ansökan eller begäran om medling eller en ansökan om stadfästelse av en förlikning så att den blir verkställbar finns i lagen om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer (701/1993) och i den förordning som utfärdats med stöd av den nämnda lagen.

29 §. Ikraftträdande och övergångsbestämmelser. Paragrafens 1 mom. föreslås innehålla en bestämmelse om den tidpunkt vid vilken lagen träder i kraft. Lagen avses träda i kraft senast den 21 maj 2011.

Med stöd av 2 mom. upphävs lagen om medling i tvistemål i allmänna domstolar. Bestämmelserna i den nämnda lagen ska till stor del i oförändrad form överföras till den nya lagen.

Paragrafens 3 mom. föreslås innehålla övergångsbestämmelser som gäller sådan medling i domstol som inletts innan lagen trädde i kraft. På dem tillämpas de bestämmelser som gällde vid lagens ikraftträdande. Momentet ska också innehålla ett konstaterande enligt vilket lagens bestämmelser om stadfästelse av en förlikning som uppnåtts vid medling utanför domstol så att den blir verkställbar ska tillämpas på förlikningar som uppnåtts efter lagens ikraftträdande. För att lagen ska bli tillämplig krävs det dock inte att avtalet eller beslutet om inledande av

medling utanför domstol har fattats efter lagens ikraftträdande.

1.2 Rättegångsbalken

17 kap. Om bevisning

23 §. Det föreslås att 1 mom. i denna paragraf ska utökas med en ny 5 punkt. Enligt denna punkt får medlare som avses i lagen om medling i tvistemål och stadfästelse av förlikning i allmänna domstolar eller medlares biträden inte i tvistemål vittna om vad de i sitt uppdrag har fått veta om den sak medlingen gäller, om inte synnerliga skäl kräver att en sådan person hörs om saken eller den till vars förmån tystnadsplikten har föreskrivits ger sitt samtycke till att vittnesmålet ges.

Denna bestämmelse ska bara tillämpas på medlare som medverkat vid medling i domstol eller vid sådan medling utanför domstol som innebär att den förlikning som uppnåtts vid medlingen kan stadfästas så att den blir verkställbar på det sätt som föreskrivs i den ovan nämnda lagen.

Denna bestämmelse blir tillämplig bara i samband med tvistemålsrättegångar. Den ska alltså inte tillämpas på brottmål. Medlaren ska dock kunna höras också vid en tvistemålsrättegång ifall förlikningsparterna samtycker till det. Medlaren ska även kunna höras ifall hörandet är påkallat t.ex. för att säkerställa att ett barns bästa tillgodoses eller för att förhindra kränkningar av någons fysiska eller psykiska integritet eller av andra motsvarande orsaker.

Paragrafens 4 mom. ska utökas med en hänvisning till den nya 5 punkten som ska tas in i 1 mom. Enligt detta moment ska bestämmelsen om förbud mot avgivande av vittnesmål iakttas trots att det vittne som avses i 1 mom. inte längre befinner sig i den ställning i vilken han eller hon fått kännedom om den omständighet som ska bevisas.

Denna lag avses träda i kraft vid samma tidpunkt som de andra föreslagna lagarna. Lagen ska tillämpas på rättegångar som har inletts efter dess ikraftträdande.

1.3 Lagen om preskription av skulder

11 §. Rättsliga åtgärder som avbryter preskription. Det föreslås att denna paragraf ska ändras så att behandlingen av en tvist vid sådan medling som avses i lagen om medling i tvistemål och stadfästelse av förlikning i allmänna domstolar också ska utgöra en sådan rättslig åtgärd som avbryter preskriptionen.

Det föreslås således att *1 mom.* ska utökas med en ny 4 punkt, där det bestäms att preskriptionen av en skuld avbryts på det sätt som anges i 2 mom. om fordran tas till behandling vid medling i domstol eller vid ett sådant medlingsförfarande som innebär att den förlikning som uppkommit vid medlingen kan stadfästas så att den blir verkställbar på det sätt som föreskrivs i den föreslagna lagen.

För att den tidsfrist som föreskrivs för väckande av talan ska avbrytas är det enligt denna paragraf t.ex. inte tillräckligt att en av parterna i tvisten tillställer tingsrätten en ansökan om att medling i domstol ska inledas. Preskriptionen avbryts på det sätt som föreskrivs i 11 § först då domstolen med stöd av 4 § 4 mom. i den föreslagna lagen fattar beslut om att medling ska inledas. Ett beslut genom vilket ansökan avslås avbryter inte tidsfristen för väckande av talan.

Ifall det är fråga om medling utanför domstol avbryts preskriptionen av en fordran på motsvarande sätt först då parterna och medlaren har ingått ett avtal om att medling ska inledas.

Den tidpunkt vid vilken preskriptionen avbryts fastställs enligt *2 mom.* Preskriptionen avbryts den dag då ett beslut fattas eller ett avtal ingås om att medling ska inledas. Preskriptionen anses ha avbrutits den dag då ärendets behandling vid medlingen avslutas.

Föreskrifter om hur medling i domstol avslutas föreslås ingå i 9 § i lagen om medling i tvistemål och stadfästelse av förlikning i allmänna domstolar. Ärendets behandling vid medling i domstol anses vara avslutad när en förlikning stadfästs, parterna meddelar medlaren att de kommit överens i saken, en part meddelar medlaren att han eller hon inte längre önskar medling i saken, eller medlaren

efter att ha hört parterna beslutar att det inte längre finns skäl att fortsätta medlingen.

När det är fråga om medling utanför domstol avslutas medlingen antingen då förlikning uppnås eller då ärendets behandling vid medlingen inte längre fortgår.

Medlingen grundar sig på frivillighet. Om parterna eller någondera parten inte längre önskar att medlingen ska fortgå, avslutas medlingen i och med detta. Man behöver inte särskilt avtala om att medlingen avslutas. Preskriptionen anses då ha avbrutits den dag då ärendet sista gången behandlades vid ett medlingssammanträde eller en motsvarande virtuell överläggning.

Denna lag avses träda i kraft vid samma tidpunkt som de andra föreslagna lagarna. Lagen ska också tillämpas på sådana skulder vars grund har uppkommit innan denna lag trätt i kraft.

2 Närmare bestämmelser

Ett utkast till statsrådsförordning om ändring av förordningen om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer finns som bilaga till propositionen. Förordningen ska utökas med föreskrifter om de ansökningsavgifter som tas ut i ärenden som gäller medling i domstol och i ärenden som gäller stadfästelse av en förlikning som uppnåtts vid medling utanför domstol så att den blir verkställbar.

3 Ikraftträdande

Medlemsstaterna ska senast den 21 maj 2011 tillämpa de bestämmelser som utfärdats för att medlingsdirektivet ska kunna sättas i kraft. De föreslagna lagarna föreslås därför träda i kraft vid denna tidpunkt.

4 Förhållande till grundlagen och lagstiftningsordning

Enligt 21 § i grundlagen har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oav-

hängigt rättskipningsorgan. Vidare ska offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring, liksom de övriga garantierna för en rättvis rättegång och god förvaltning, tryggas genom lag.

I denna proposition föreslås smärre ändringar i den gällande lagen om medling i tvistemål i allmänna domstolar. I propositionen föreslås det bl.a. att parterna i medlingen i större utsträckning än för närvarande ska kunna inverka på huruvida allmänheten får vara närvarande vid medling i domstol eller

inte. Detta förslag och dess förhållande till grundlagen har behandlats ovan i det avsnitt som gäller medling i domstol i kapitel 3.2 i den allmänna motiveringen. Den föreslagna ändringen är förenlig med grundlagens krav.

Grundlagens krav gällande rättsskyddsgarantier har även i övrigt beaktats i lagförslagen. Lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om medling i tvistemål och stadfästelse av förlikning i allmänna domstolar**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på medling i tvistemål och tvistiga ansökningsärenden i allmänna domstolar (*medling i domstol*).

I lagen finns även bestämmelser om stadfästelse av förlikning vid medling utanför domstol så att den blir verkställbar.

Bestämmelserna i denna lag om stadfästelse av förlikning vid medling utanför domstol så att den blir verkställbar tillämpas även på en förlikning som uppnåtts i någon annan av Europeiska unionens medlemsstater i medling utanför domstol eller i ett förfarande som motsvarar medling i domstol enligt 2 kap. i denna lag. Bestämmelserna i denna lag tillämpas dock inte på en förlikning som uppnåtts i Danmark eller en förlikning som inte gäller en sådan gränsöverskridande tvist som avses i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/52/EG om vissa aspekter på medling på privaträttens område.

2 §

Lagens förhållande till andra bestämmelser

Om det i någon annan lag finns avvikande bestämmelser om medling eller om något som hänför sig till medling, ska de iakttas i stället för denna lag.

2 kap.

Medling i domstol

3 §

Syftet med och förutsättningar för medling i domstol

Genom medling i domstol eftersträvas en uppgörelse i godo.

Förutsättningar för medling i domstol är att saken är lämplig för medling och att medling är ändamålsenligt med hänsyn till parternas yrkanden.

4 §

Hur medling i domstol inleds

En sak som inte är föremål för rättegång kan bli föremål för medling på ansökan av en part eller parterna i tvisten. Ansökan ska göras skriftligen och innehålla en redogörelse för vad tvisten gäller och hur parternas åsikter skiljer sig från varandra. En motivering till varför saken är lämplig för medling ska också ges. I ansökan ska parterna och deras kontaktuppgifter uppges, med iakttagande i tillämpliga delar av vad som bestäms om stämningsansökan i 5 kap. 2 § 2 mom. i rättegångsbalken. I ansökan är det också möjligt att begära att en viss domare vid domstolen förordnas till medlare.

En sak som är föremål för rättegång kan hänskjutas till medling på begäran av en part eller parterna. Begäran formuleras fritt, och

den ska göras innan förberedelsen förklarats avslutad.

För att medling ska kunna inledas krävs samtycke av samtliga parter. En begäran eller ansökan om medling som inte framställts av parterna gemensamt ska på lämpligt sätt delges de andra parterna, och de ska ges tillfälle att bli hörda med anledning av begäran eller ansökan. Hörandet kan ske skriftligen eller muntligen.

Beslut om att inleda medling fattas av domstolen.

5 §

Medlare och medlares biträde

En medlare förordnas för att ha hand om medlingen. Medlaren ska vara domare vid den domstol som behandlar saken.

Medlaren kan med parternas samtycke anlita ett biträde för att säkra nödvändig expertis i den sak som är föremål för medling eller för att i övrigt främja medlingen. Medlaren utser biträdet efter att parterna godkänt valet. Arvode och kostnadsersättning till biträdet betalas av parterna.

6 §

Hur medling i domstol genomförs

Medlingen ska genomföras snabbt och med iakttagande av opartiskhet och objektivitet.

Medlaren ska höra parterna och överlägga med dem. Med parternas samtycke kan också andra personer höras och annan utredning läggas fram.

Medlaren kan överlägga med en part utan närvaro av de övriga parterna, om parterna samtycker till det.

Medlaren beslutar närmare om förfarandet efter att ha överlagt med parterna.

7 §

Åstadkommande av förlikning

Medlaren ska bistå parterna i deras strävanden att uppnå samförstånd och en uppgörelse i godo.

På begäran eller med samtycke av parterna kan medlaren lägga fram ett förslag till uppgörelse i godo. Förslaget kan bygga på vad som medlaren på grundval av de omständigheter som parterna har lagt fram i medlingen bedömer vara ändamålsenligt.

8 §

Stadfästelse av förlikning

På stadfästelse av förlikning vid medling i domstol och på förlikning tillämpas vad som i lag bestäms om förlikning i rättegång. En förlikning som stadfästs i ett medlingsförfarande kan dock gälla också annat än parternas ursprungliga yrkanden.

9 §

Avslutande av medling i domstol

Medlingen i domstol avslutas när

- 1) en förlikning stadfästs eller parterna meddelar medlaren att de nått en överenskommelse i saken på något annat sätt,
- 2) en part meddelar medlaren att han eller hon inte längre önskar medling i saken, eller
- 3) medlaren efter att ha hört parterna beslutar att det inte längre finns skäl att fortsätta medlingen.

När medlingen avslutas enligt 1 mom. 2 eller 3 punkten ska medlaren underrätta parterna om detta.

När medlingen avslutas enligt 1 mom. 2 eller 3 punkten i en sak som också är föremål för rättegång ska behandlingen av saken fortsätta i den ordning som föreskrivs för behandling av tvistemål.

10 §

Ärenden som gäller barns ställning och rättigheter

Ärenden som gäller barns ställning och rättigheter kan bli föremål för medling i domstol när de gäller underhåll för barn eller vårdnad om barn och umgängesrätt. Medlingen i domstol ska genomföras så att den tryggas barnets bästa. Vid bedömningen av om en förlikning kan stadfästas ska domsto-

len beakta bestämmelserna i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983) och i lagen om underhåll för barn (704/1975).

En förlikning som stadfästs i ett ärende som varit föremål för medling enligt 1 mom. jämförs med ett domstolsbeslut eller en dom i dessa ärenden.

11 §

Behörig domstol

Behörig att medla i en sak är den domstol som är behörig att behandla saken i rättegång.

Domstolen kan besluta om inledande av medling i domstol och fatta avgöranden om medlingen i den sammansättning som gäller för domstolens beslut om åtgärder som hänförs till förberedelsen av saken.

12 §

Offentlighet för medling i domstol

På offentligheten för medlingen, de handlingar som behandlas där och förlikningen tillämpas i tillämpliga delar vad som bestäms i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007). Allmänheten får dock inte vara närvarande när medlaren i enlighet med 6 § 3 mom. överlägger med bara en av parterna. Medlingen kan genomföras utan att allmänheten är närvarande också på begäran av parterna, om tilltron till att medlingen går riktigt till eller något annat vägande skäl inte kräver att behandlingen är offentlig.

13 §

Sekretess

Medlaren eller medlarens biträde får inte röja vad han eller hon i sitt uppdrag har fått veta om en sak som är föremål för medling, om inte den till vars förmån tystnadsplikten har föreskrivits ger sitt samtycke till att uppgifterna röjs eller något annat bestäms i lag.

14 §

Jäv för medlare

På jäv för medlare och deras biträden tillämpas vad som föreskrivs om jäv för domare.

En medlare får inte vara domare i en rättegång om en sak i vilken han eller hon har varit medlare.

15 §

Företrädande av parterna

På företrädande av parterna vid medling i domstol tillämpas vad som i lag föreskrivs om förande av parts talan i rättegång.

På parternas rätt att anlita biträden och ombud vid medling i domstol och på biträdes och ombuds behörighet gäller vad som i lag föreskrivs om rättegångsbiträde och rättegångsombud i tvistemål. För att främja medlingen kan medlaren av motiverade skäl framlagda av en part såsom biträde eller ombud för denne dock godkänna även någon som har annan än i 15 kap. 2 § i rättegångsbalken avsedd examen, som inte är i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats.

16 §

Förbud mot att återropa uppgifter

I en senare behandling i domstol av saken som varit föremål för medling får en part inte utan motpartens samtycke återropa sådant som denne anfört under medling i domstol för att uppnå förlikning.

17 §

Besvärsförbud

Ändring får inte sökas i ett beslut genom vilket medling i domstol inleds, en begäran om medling i domstol avslås eller medlingen i domstol förklaras avslutad.

3 kap.

Stadfästelse av en förlikning i medling utanför domstol så att den blir verkställbar

18 §

Medling utanför domstol

Med medling utanför domstol avses i denna lag ett sådant strukturerat förfarande baserat på avtal, regler eller något annat arrangemang genom vilket parterna i ett tvistemål på egen hand frivilligt försöker nå en överenskommelse om lösning av tvistemålet med hjälp av en medlare.

Bestämmelserna i denna lag tillämpas inte på ett förfarande som syftar till att medlaren som sakkunnig fattar beslut eller ger rekommendationer om hur tvisten ska lösas, oavsett om dessa beslut eller rekommendationer är bindande för parterna.

I 1 mom. avses med

1) *tvistemål* ett sådant civil- eller handelsrättsligt ärende där förlikning är tillåten,

2) *medlare* en person som fått utbildning i medling och som sköter medlingsuppdrag antingen privat eller som anställd hos en organisation som tillhandahåller medlingstjänster,

3) *förlikning* ett skriftligt avtal som har ingåtts vid medling utanför domstol och som parterna i tvistemålet har undertecknat och som medlaren genom sin underteckning har fastställt.

Ett avtal som ingåtts vid medling utanför domstol i ett ärende som gäller vårdnad om barn, umgängesrätt eller underhåll för barn får inte genom förfarandet enligt detta kapitel stadfästas så att det blir verkställbart.

19 §

Förlikningens innehåll

När det ansöks om att en förlikning stadfästs så att den blir verkställbar ska av förlikningen framgå

- 1) förlikningsparterna,
- 2) det ärende som förlikningen gäller,
- 3) förlikningens innehåll,

4) medlaren.

20 §

Stadfästelse av förlikning så att den blir verkställbar

Tingsrätten kan stadfästa en förlikning eller en del av en förlikning som uppnåtts vid medling utanför domstol så att den blir verkställbar. Ärendet inleds genom en skriftlig ansökan som tillställs tingsrättens kansli.

Ansökan kan göras av förlikningsparterna gemensamt eller av en eller flera av parterna med de andra parternas uttryckliga samtycke.

Ansökan ska innehålla sökandens begäran om att förlikningen ska stadfästas samt uppgifter om på vilken grund domstolen är behörig, om inte behörigheten annars framgår av ansökan eller av de handlingar som fogats till den. I ansökan ska dessutom i tillämpliga delar ingå de uppgifter som avses i 5 kap. 2 § 2 och 3 mom. i rättegångsbalken.

Till ansökan fogas

1) förlikningsavtalet,

2) vid behov en bestyrkt översättning av förlikningsavtalet till finska eller svenska, om inte domstolen medger undantag,

3) vid behov de andra förlikningsparternas skriftliga samtycke till att förlikningen stadfästs,

4) en kopia av det skriftliga avtalet om medlingen eller annan motsvarande utredning av vilken det framgår att medlingsförfarandet varit förenligt med 18 § 1 mom.

21 §

Behörig domstol

En förlikning enligt detta kapitel kan stadfästas så att den blir verkställbar av den tingsrätt inom vars domkrets en förlikningspart har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Om ingen av parterna har hemvist eller vanlig vistelseort i Finland är den behöriga tingsrätten Helsingfors tingsrätt.

22 §

Handlingars offentlighet

På offentligheten för de handlingar som ges i samband med förfarandet för stadfästelse av förlikning som uppnåtts vid medling utanför domstol så att den blir verkställbar och förlikningsavtalet tillämpas i tillämpliga delar vad som föreskrivs i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar.

23 §

Hinder för stadfästelse av en förlikning

En förlikning får inte stadfästas så att den blir verkställbar om den strider mot lag eller är uppenbart oskälig eller om den kränker en utomståendes rätt. Ett annat hinder för stadfästelse är att förlikningen inte kan verkställas på det sätt som föreskrivs i utsökningsbalken (705/2007).

24 §

Ändringssökande

Ändring i ett avgörande som gäller stadfästelse av en förlikning som uppnåtts vid medling utanför domstol så att den blir verkställbar får sökas enligt vad som föreskrivs om sökande av ändring i en dom som har meddelats av domstolen i fråga.

25 §

Medling i domstol i någon annan av Europeiska unionens medlemsstater

Bestämmelserna om stadfästelse av en förlikning vid medling utanför domstol så att den blir verkställbar tillämpas i tillämpliga delar på en förlikning som uppnåtts i någon annan av Europeiska unionens medlemsstater i ett förfarande som motsvarar medling enligt 2 kap. i denna lag.

26 §

Ärendets behandling

På behandlingen av ett ärende som gäller stadfästelse av en förlikning så att den blir verkställbar tillämpas i övrigt vad som i 8 kap. i rättegångsbalken föreskrivs om behandling av ansökningsärenden.

4 kap.

Gemensamma bestämmelser

27 §

Medlingskostnader

En part svarar själv för sina kostnader för medling i domstol.

En part kan inte i en rättegång som gäller det ärende som varit föremål för medling kräva ersättning av motparten för sina kostnader för medling i domstol eller för medling utanför domstol.

28 §

Avgifter

Bestämmelser om de avgifter som tas ut för behandlingen av en ansökan eller en begäran om medling eller stadfästelse enligt denna lag av en förlikning så att den blir verkställbar finns i lagen om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer (701/1993).

29 §

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 20 .
Genom denna lag upphävs lagen om medling i tvistemål i allmänna domstolar (663/2005).

På medling i domstol som har inletts före denna lags ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Bestämmelserna om stadfästelse av en för-

likning vid medling utanför domstol så att den blir verkställbar tillämpas på förlikningar som har nåtts efter ikraftträdandet av lagen.

2.

Lag**om ändring av 17 kap. 23 § i rättegångsbalken**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i rättegångsbalken (4/1734) 17 kap. 23 § 1 mom. 4 punkten och 4 mom. sådant de
 lyder i lag 571/1948, samt
fogas till 23 § 1 mom. en ny 5 punkt som följer:

17 kap

Om bevisning

23 §

Vittnesmål må icke avfordras:

4) ombud eller rättegångsbiträde om sådant
 som huvudmannen anförtrott för målets utfö-
 rande, om inte huvudmannen samtycker till
 avläggande av vittnesmålet;

5) i lagen om medling i tvistemål och stad-
 fästelse av förlikning i allmänna domstolar (/)
 avsedd medlare eller medlarens biträden
 i tvistemål om vad han eller hon i sitt upp-
 drag har fått veta om det ärende medlingen

gäller, om inte synnerliga skäl kräver att
 denne förhörs om detta eller den till vars för-
 mån tystnadsplikten har bestämts ger sitt
 samtycke till vittnandet.

Vad som föreskrivs i 1 mom. 1, 3, 4 och
 5 punkten ska iakttas även om vittnet inte
 längre befinner sig i den ställning i vilken
 den omständighet som skulle bevisas kommit
 till hans eller hennes kännedom.

Denna lag träder i kraft den 20 .
 Denna lag tillämpas på rättegångar som in-
 letts efter ikrafträdandet.

3.

Lag**om ändring av 11 § i lagen om preskription av skulder**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om preskription av skulder (728/2003) 11 § 1 och 2 mom., av dem 1 mom. sådant det lyder delvis ändrat i lag 428/2010, som följer:

11 §

Rättsliga åtgärder som avbryter preskription

Preskriptionen av en skuld avbryts på det sätt som anges i 2 mom., om

1) borgenären väcker talan angående fordran mot gäldenären eller i fråga om fordran framställer ett krav vid domstol, konsumenttvistenämnden eller vid något annat lagstadgat organ eller i ett förfarande där ett avgörande eller en rekommendation i ärendet kan meddelas, eller vid ett organ som antecknats i den databas över organ som avgör konsumenttvister som Europeiska kommissionen svarar för,

2) borgenären anmäler sin fordran utifrån en offentlig stämning som gäller gäldenären eller i gäldenärens konkurs eller i något annat insolvensförfarande eller skulden annars beaktas i samband med förfarandet,

3) borgenären anhängiggör ett utsökningsärende eller skulden annars beaktas i samband med ett utsökningsförfarande, eller

4) fordran tas till behandling vid medling i domstol eller vid ett sådant medlingsförfarande där förlikningen kan stadfästas så att den blir verkställbar på det sätt som föreskrivs i lagen om medling i tvistemål och stadfästelse av förlikning i allmänna domstolar (/).

När ett i 1 mom. 1 eller 3 punkten avsett ärende inleds, ett beslut fattas om inledande av ett förfarande som avses i 2 punkten eller om ett interimistiskt förbud som gäller skulden i fråga eller när det fattas beslut eller ingås avtal om att inleda medling enligt 4 punkten, avbryts preskriptionen för den tid som förfarandet pågår. Preskriptionen anses ha avbrutits den dag då den lagakraftvunna domen meddelades eller handläggningen av ärendet avslutades på något annat sätt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Lagen tillämpas också på skulder vars grund har uppkommit före ikraftträdandet av denna lag.

Helsingfors den 3 december 2010

Republikens President

TARJA HALONEN

Minister *Astrid Thors*

2.

Lag**om ändring av 17 kap. 23 § i rättegångsbalken**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i rättegångsbalken (4/1734) 17 kap. 23 § 1 mom. 4 punkten och 4 mom. sådant de
lyder i lag 571/1948, samt
fogas till 23 § 1 mom. en ny 5 punkt som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

17 kap.

17 kap

Om bevisning**Om bevisning**

23 §

23 §

Vittnesmål må icke avfordras:

Vittnesmål må icke avfordras:

4) ombud eller rättegångsbiträde därom,
vad huvudman honom anförtrott för målets
utförande, i fall icke huvudmannen samtycker
till avläggande av vittnesmålet;

4) ombud eller rättegångsbiträde *om sådant
som huvudmannen anförtrott* för målets utfö-
rande, *om inte* huvudmannen samtycker till
avläggande av vittnesmålet;

5) *i lagen om medling i tvistemål och stad-
fästelse av förlikning i allmänna domstolar (/)
avsedd medlare eller medlarens biträden
i tvistemål om vad han eller hon i sitt upp-
drag har fått veta om det ärende medlingen
gäller, om inte synnerliga skäl kräver att
denne förhörs om detta eller den till vars för-
mån tystnadsplikten har bestämts ger sitt
samtycke till vittnandet.*

Vad i 1 mom. 1, 3 och 4 punkterna är stad-
gat, skall iakttagas, ehuru vittne ej längre be-
finner sig i den ställning, i vilken den
omständighet, som skulle bevisas, kommit till
hans kännedom.

Vad *som föreskrivs* i 1 mom. 1, 3, 4 och
5 punkten ska iakttagas även om vittnet *inte*
längre befinner sig i den ställning i vilken
den omständighet som skulle bevisas kommit
till hans *eller hennes* kännedom.

Denna lag träder i kraft den 20 .
Denna lag tillämpas på rättegångar som
inletts efter ikraftträdandet.

3.

Lag**om ändring av 11 § i lagen om preskription av skulder**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om preskription av skulder (728/2003) 11 § 1 och 2 mom., av dem 1 mom. sådant det lyder delvis ändrat i lag 428/2010, som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

11 §

11 §

*Rättsliga åtgärder som avbryter preskription**Rättsliga åtgärder som avbryter preskription*

Preskriptionen av en skuld avbryts på det sätt som anges i 2 mom., om

Preskriptionen av en skuld avbryts på det sätt som anges i 2 mom., om

1) borgenären väcker talan angående fordran mot gäldenären eller i fråga om fordran framställer ett krav vid domstol, konsumenttvistenämnden eller vid något annat lagstadgat organ eller i ett förfarande där ett avgörande eller en rekommendation i ärendet kan meddelas, eller vid ett organ som antecknats i den databas över organ som avgör konsumenttvister som Europeiska kommissionen svarar för,

1) borgenären väcker talan angående fordran mot gäldenären eller i fråga om fordran framställer ett krav vid domstol, konsumenttvistenämnden eller vid något annat lagstadgat organ eller i ett förfarande där ett avgörande eller en rekommendation i ärendet kan meddelas, eller vid ett organ som antecknats i den databas över organ som avgör konsumenttvister som Europeiska kommissionen svarar för,

2) borgenären anmäler sin fordran utifrån en offentlig stämning som gäller gäldenären eller i gäldenärens konkurs eller i något annat insolvensförfarande eller skulden annars beaktas i samband med förfarandet,

2) borgenären anmäler sin fordran utifrån en offentlig stämning som gäller gäldenären eller i gäldenärens konkurs eller i något annat insolvensförfarande eller skulden annars beaktas i samband med förfarandet,

3) borgenären anhängiggör ett utsökningsärende eller skulden annars beaktas i samband med ett utsökningsförfarande.

3) borgenären anhängiggör ett utsökningsärende eller skulden annars beaktas i samband med ett utsökningsförfarande, *eller*

4) *fordran tas till behandling vid medling i domstol eller vid ett sådant medlingsförfarande där förlikningen kan stadfästas så att den blir verkställbar på det sätt som föreskrivs i lagen om medling i tvistemål och stadfästelse av förlikning i allmänna domstolar (/).*

När ett i 1 mom. 1 eller 3 punkten avsett ärende väcks *eller* ett beslut fattats om att inleda ett förfarande som avses i 2 punkten eller om ett interimistiskt förbud som gäller skulden i fråga, avbryts preskriptionen för den tid

När ett i 1 mom. 1 eller 3 punkten avsett ärende *inleds*, ett beslut fattas om *inledande av* ett förfarande som avses i 2 punkten eller om ett interimistiskt förbud som gäller skulden i fråga *eller när det fattas beslut eller*

som förfarandet pågår. Preskriptionen anses ha avbrutits den dag då den lagakraftvunna domen meddelades eller handläggningen av ärendet avslutades på något annat sätt.

ingås avtal om att inleda medling enligt 4 punkten, avbryts preskriptionen för den tid som förfarandet pågår. Preskriptionen anses ha avbrutits den dag då den lagakraftvunna domen meddelades eller handläggningen av ärendet avslutades på något annat sätt.

*Denna lag träder i kraft den 20 .
Lagen tillämpas också på skulder vars grund har uppkommit före ikraftträdandet av denna lag.*

*Bilaga
Förordningsutkast*

Statsrådets förordning

om ändring av förordningen om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer

I enlighet med statsrådets beslut, fattat på föredragning från justitieministeriet, *ändras* i förordningen om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer (925/2008) 3 § 3 mom. 2 a- och b-punkten samt 11 § 2 mom. som följer:

<p>2 kap.</p> <p>Ansökningsavgifter och förrättningsavgifter</p> <p>3 §</p> <p><i>Tingsrätten</i></p> <hr/> <p>För behandlingen av nedan nämnda ansökningsärenden tas ansökningsavgifter ut som följer:</p> <hr/> <p>2) medling i domstol: a) då medling inte inleds 48 euro, b) då medling inleds 111 euro, c) avgift tas inte ut, om medling begärs i ett ärende som är anhängigt i en rättegång och det i ärendet efter avslutad medling tas ut en rättegångsavgift som motsvarar skedet för det slutliga avgörandet, dock minst 111 euro; i ett ärende som slutar i stadfäst förlikning tas</p>	<p>oavsett skedet för det slutliga avgörandet ut 111 euro,</p> <hr/> <p>5 kap.</p> <p>Särskilda bestämmelser</p> <p>11 §</p> <p><i>Uttag och indrivning av avgift</i></p> <hr/> <p>För ett ärende som behandlas i medling i domstol tas avgift ut i samband med avgörandet av begäran om inledande av medling.</p> <hr/> <p>Denna förordning träder i kraft den 20 .</p>
---	---